

Kanton Zürich
Bildungsdirektion
Volksschulamt

Okvirni nastavni plan za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK)

**Sa pojašnjenjima o okvirnim uvjetima
nastave**

Sadržaj

1 Svrha Okvirnog nastavnog plana	5
Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) od početaka do danas	5
2 Pojam i osnove	7
Pojam	7
Ideje vodilje	7
Sastav i struktura	8
3 Razumijevanje učenja i nastave	
Nastava orijentirana prema kompetencijama	10
Ocjenvivanje orijentirano prema kompetencijama	10
Domaći zadaci	11
Nastavna sredstva i nastavni materijali	11
Izbor metode	12
Neutralnost nastave	12
4 Stručno područje «Jezici»	14
Značaj i cilj stručnog područja	14
Didaktika višejezičnosti	15
Područja kompetencija	15
5 Stručno područje «Priroda, čovjek, društvo»	18
Značaj i cilj stručnog područja	18
Područja kompetencija	19
6 O nastavi u pojedinačnim ciklusima	23
Ciklus 1	23
Ciklus 2	24
Ciklus 3	24
7 Glosar	25
8 Prilozi	
Prilog I: Okvirni uvjeti u Kantonu Cirih	32
Prilog II: Stupnjevi i teme – pregled	37
Prilog III: Literatura	43

Impressum

Herausgeberin

Bildungsdirektion Kanton Zürich, Volksschulamt

Erarbeitet in Zusammenarbeit mit den HSK-Trägerschaften

Wissenschaftliche Beratung durch Dr. Ursula Ritzau, PH FHNW, und Prof. em. Dr. Dr. Basil Schader, PHZH

Gestaltung

raschle & partner raschlepartner.ch

Übersetzung

Interserv AG

Kontakt

Volksschulamt, Abteilung Besondere Förderung
Sektor Interkulturelle Pädagogik
Walchestrasse 21
8090 Zürich
+41 43 259 53 61
ikp@vsa.zh.ch www.zh.ch/hsk

Die Orientierung an diesem Lehrplan wird auch in anderen Kantonen empfohlen: Basel-Landschaft, Basel-Stadt, Bern, Glarus, Luzern, Schaffhausen, St. Gallen und Thurgau.

**Kanton Zürich
Gemeinnütziger Fonds**

Finanzielle Unterstützung durch den gemeinnützigen Fonds des Kantons Zürich

Vollständig überarbeitete

4. Auflage 2023

© Bildungsdirektion Kanton Zürich

Skraćenica BKMS stoji za bosanski, hrvatski, crnogorski i srpski. Skraćenica BKMS je alfabetски formulirana i ne daje prednost odnosno ne zapostavlja ni jedan od navedenih jezika.

U Jugoslaviji je do njenog raspada službeni jezik bio „srpskohrvatski“.

Jezička politika je nakon raspada Jugoslavije na različite pojedinačne države definirana na novi način i prešlo se na nacionalnu državnu jezičku politiku. Ljudi koji prvo bitno potiču iz današnje Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije i Crne Gore se i danas mogu bez problema međusobno sporazumijevati. Ovaj prijevod pokušava da koristi što je moguće neutralniji jezik, tako da bude razumljiv za govornike naprijed navedenih jezika.

Uvod

Unaprjeđivanje *višejezičnosti i transkulturnih kompetencija* spada u bitne zadatke škole. Ovom cilju teži i nastava maternjeg jezika i kulture (HSK), koja dopunjuje ponude osnovne škole. U ovoj nastavi *dvojezična i višejezična* djeca i omladina proširuju kompetencije u svom *jeziku zemlje porijekla*. Osim toga stiču znanja o svojim aktuelnim *sferama života* i o kulturama iz kojih vode porijeklo. Nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) u Kantonu Cirih nude *države porijekla* i privatne ustanove. Oni za to već preko pedeset godina dobijaju stručnu i administrativnu pomoć od strane Direkcije za školstvo.

Služba za osnovno školstvo Kantona Cirih je 2011. godine, uz uključivanje ustanova za maternji jezik i kulturu (HSK) i drugih eksternih stručnih osoba, izradila Okvirni nastavni plan za ovu nastavu, koji se koristi i u različitim drugim kantonima Švicarske u kojima se pretežno govori njemačkim jezikom. Cilj je bio da se nastavni planovi pojedinačnih ponuđača ujednače i usklade s nastavnim planom osnovne škole. Ova dorada Okvirnog nastavnog plana uskladena je sa obrazovno-političkim promjenama, tako što je Okvirni nastavni plan usaglašen s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21] za osnovne škole. Dorada istovremeno sadrži druga sadržinska i jezička poboljšanja, koja su izvršena u saradnji sa osobljem za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK), koordinatorima za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) i drugim eksternim stručnim osobama.

O strukturi ove publikacije

Okvirni nastavni plan se orientira prema Nastavnom planu 21 [Lehrplan 21] za osnovne škole. Pojedinačni dijelovi teksta Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21] su stoga, direktno ili neznatno prilagođeni, preuzeti za ovu publikaciju. Poglavlje 1 objašnjava smisao i svrhu Okvirnog nastavnog plana i daje pregled nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) od početaka do danas. Poglavlje 2 opisuje osnove, poglavlj 3 se bavi razumijevanjem učenja i nastave. Poglavlja 4 i 5 se posvećuju obema stručnim područjima «Jezici» i «Priroda, čovjek, društvo». Ona pri tome najprije opisuju značaj stručnih područja i potom definiraju pripadajuća područja kompetencija sa kompetencijama. Pojedinačne ustanove odnosno nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) uređuju metodiku izgradnje kompetencija. Poglavlje 6 se zbog toga ograničava na opća razmišljanja o pojedinačnim ciklusima.

Glosar (poglavlje 7) je najvećim dijelom uzet iz glosara dosadašnjeg Okvirnog nastavnog plana. Neke modifikacije izvršene su na temelju glosara publikacije Švicarske konferencije kantonalnih direktora za obrazovanje i vaspitanje [Eidgenössische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK] «Nastava maternjeg jezika i kulture HSK» (Anja Giudici, Regina Bühlmann 2014). Glosar objašnjava sve pojmove koji su u ovom tekstu odštampani u kurzivu. Pri tome su najvažnije sljedeće definicije: Jezik koji se uči na nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) je za najveći broj djece njihov *prvobitno naučeni jezik*, za neke je on međutim *drugi naučeni jezik*. Ovaj nastavni plan školski jezik u nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) naziva *jezikom zemlje porijekla*.

Prilog (poglavlje 8) sadrži pravne osnove nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) u Kantonu Cirih, kao i napomene Službe za osnovno školstvo za njihovu primjenu. Nadovezan je na to pregled mogućih tema po stupnju, kao i literatura navedena u tekstu.

1 Svrha Okvirnog nastavnog plana

Ovaj Okvirni nastavni plan ciljeve kurseva maternjeg jezika i kulture (HSK) prilagođava aktuelnim potrebama *dvojezične ili višejezične djece* i usklađen je sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]. Njegova upotrebe je trostruka:

Okvirni nastavni plan najprije ustanovama za maternji jezik i kulturu (HSK) služi za to da dalje razvijaju svoje vlastite nastavne planove i koordiniraju ih sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]. Polazne pozicije su pri tome različite: Ustanove koje rade na novoj ponudi za nastavu mogu ga koristiti kao orientaciju za sastavljanje svojih nastavnih planova. Državne ustanove naprotiv po pravilu već raspolažu nastavnim planovima, koji su utvrđeni od strane ministarstava prosvjete dotičnih *zemalja porijekla*. One sadržaje ovih nastavnih planova, ukoliko je to potrebno, usklađuju tako da isti budu kompatibilni sa ciljevima i sadržajima Okvirnog nastavnog plana za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) i da ne budu u suprotnosti sa njim. Sve ustanove imaju manevarski prostor da pojedinačne kompetencije i stručna područja Okvirnog nastavnog plana valoriziraju po svojim potrebama i pretpostavkama. Pošto im za njihovu nastavu stoje na raspolaganju samo dvije do četiri lekcije sedmično i pošto su nastavne grupe u pogledu uzrasta, predznanja i postignutih rezultata najčešće sastavljene heterogeno, oni će morati odrediti težišta.

Drugo, Okvirni nastavni plan Direkcije za školstvo čini osnovu za provjeru zahtjeva neke ustanove za maternji jezik i kulturu (HSK) za priznavanje njenih kurseva. Priznaju se samo kursevi ustanova čiji nastavni plan i nastava odgovaraju Okvirnom nastavnom planu. Ukoliko postoji nastavni plan zemlje porijekla, mora se predočiti kako se on slaže sa Okvirnim nastavnim planom za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) i šta je predviđeno za slučaj nekompatibilnosti. Ovom funkcijom u postupku priznavanja postojeći Okvirni nastavni plan postaje obavezujući za ustanove čiji su kursevi maternjeg jezika i kulture (HSK) priznati. On definira okvir u okviru kojeg one u vlastitom nastavnom planu mogu utvrđivati svoje specifične ciljeve i sadržaje i uvoditi ih u vlastitu nastavu.

Treće, Okvirni nastavni plan služi svim sudionicima kao baza za sporazumijevanje. On ustanovama, nastavnom osoblju za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK), lokalnim i kantonalnim organima, kao i obrazovnim institucijama nudi zajedničku osnovu za uvjete, ciljeve, sadržaje i pojmove nastave maternjeg jezika i kulture (HSK).

Ovaj Okvirni nastavni plan prilagođen je aktuelnim prilikama i utvrđenim smjernicama u Kantonu Cirihi. Pod «Nastavnim planom 21» [Lehrplan 21] podrazumeva se u skladu s tim Ciriški nastavni plan 21.

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) od početaka do danas

Prvi kursevi maternjeg jezika i kulture (HSK) su u Kantonu Cirihi nastali na inicijativu političkih izbjeglica iz Italije tridesetih godina dvadesetog stoljeća. Broj ovih kurseva stalno se povećavao sa rastućim doseljavanjem Italijana. Analognе ponude su u kasnim šezdesetim godinama i u ranim sedamdesetim godinama dvadesetog stoljeća razvijala i udruženja roditelja drugih nacija. Njihova organizacija je postepeno preuzimana od strane odgovarajućih *država porijekla*. Vaspitno vijeće (danас Prosvjetni savjet) je 21. juna 1966. godine u svojoj prvoj odluci o ovoj temi dozvolilo eksperimentalno takve kurseve u školskim prostorijama. To je najprije važilo samo za italijansku nastavu, koja se osim toga nije smjela održavati tokom «redovne školske nastave».

U odluci od 16. maja 1972. godine Vaspitno vijeće je školskim opštinama dalo mogućnost da italijanske, kao i španske kurseve maternjeg jezika i kulture (HSK) integriraju u regularno vrijeme nastave. Švicarska konferencija kantonalnih direktora za obrazovanje i vaspitanje [Eidgenössische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK] iste je godine proporučila da se u okviru trajanja redovne školske nastave dozvole dvije lekcije iz maternjeg jezika i kulture (HSK).

Italijanski i španski generalni konzulat, kao i «Koordinacijska grupa Udruženja inostranih roditelja u Kantonu Cirihi» 1982. godine zamolila je Vaspitno vijeće da kurseve maternjeg jezika i kulture (HSK) u cijelom kantonu

integrira u rad škole i da odobri upis ocjene iz maternjeg jezika i kulture (HSK) u svjedodžbu. Svojom odlukom od 8. novembra 1983. godine Vaspitno vijeće udovoljilo je ovim željama i eksperimentalno dopustilo odgovarajuće kurseve svih nacija. Ovakvo novo rješenje je podiglo vrijednost kurseva i učinilo ih poznatijim. Istovremeno su ponuđači kurseva, ciriški organi i nastavno osoblje redovne škole počeli koordiniranje da surađuju (razvoj specifičnih nastavnih planova i nastavnih sredstava za nastavu maternjeg jezika i kulture, usavršavanja, pilot projekti). Iz osmogodišnje eksperimentalne faze rezultirao je Pravilnik o «sprovodenju kurseva iz maternjeg jezika i kulture», koji je Vaspitno vijeće donijelo 11. juna 1992. godine. Ova odluka je utemeljila nastavu u ciriškoj osnovnoj školi. Ona je osim toga prvi put omogućila priznavanje kurseva nedržavnih ustanova. Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) je u Zakonu o osnovnom školstvu [Volksschulgesetz] iz 2005. godine i u Uredbi o osnovnom školstvu [Volksschulverordnung] iz 2006. godine postavljena na novu pravnu osnovu.

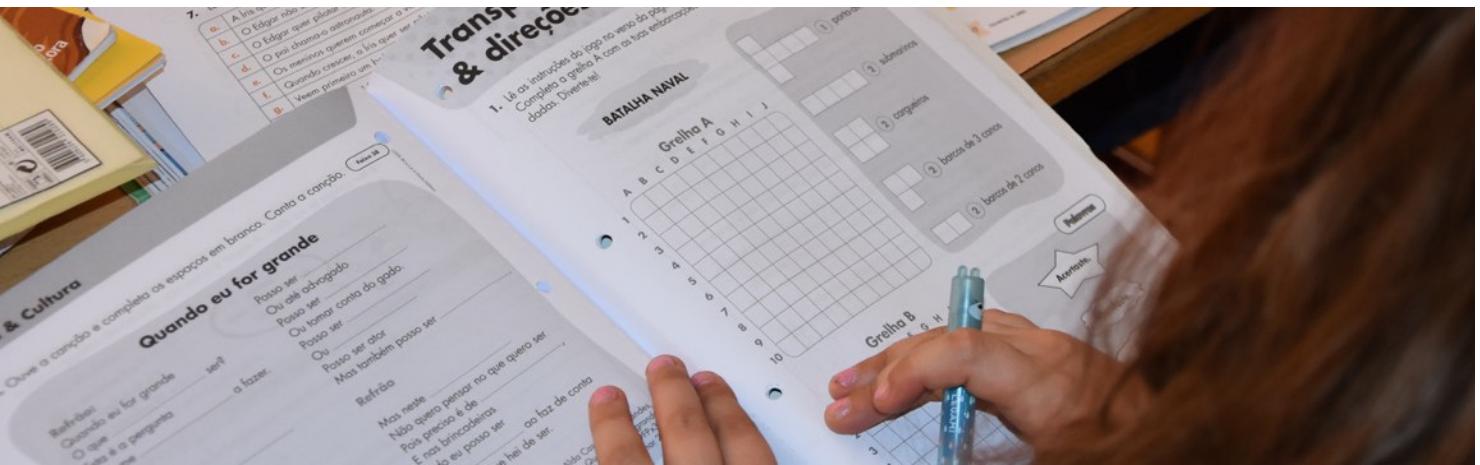
Još osamdesetih godina prošlog stoljeća su pored Italije i Španije samo još Jugoslavija, Turska, Grčka i Portugal nudile nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK). Od devedesetih godina se broj ponuđača kurseva kontinuirano povećavao i danas se kantonalno priznati kursevi maternjeg jezika i kulture (HSK) nude na 31 jeziku.

Broj učenica i učenika koji sudjeluju je u školskoj godini 2009/10. prvi put premašio 10.000. Kvota sudionica i sudionika je po jezicima različita i ovisi o različitim faktorima, kao što su veličina jezičke grupe, organizacijska i finansijska situacija ustanove, podrška od strane države porijekla itd.

Raznovrsna forma nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) odslikava razlike ustanova i jezičkih zajednica - npr. u odnosu na razumijevanje obrazovanja, razloga za migraciju ili izbjeglištvo, istorijsko iskustvo ili načine gledanja na život u Švicarskoj.

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) prvo bitno je trebalo da služi tome da se kod eventualnog povratka u *zemlje porijekla* olakša (ponovno) uključivanje u školu. Tokom vremena se promjenio milje učenika i učenica, a time se promjenio i cilj nastave. Pošto se samo mali dio učenica i učenika vratio u *zemlje porijekla*, cilj nastave se promjenio ka pružanju podrške djeci prve i druge useljeničke generacije u njihovoј *integraciji* u ovdašnje društvo. Osim toga su nastavu počela da pohađaju djeca iz bilingvalnih porodica, za koje ni *integracija* ni «povratak» ne predstavljaju značajnu temu.

Za sve učenice i učenike se kao samostalan i važan cilj istovremeno etabliralo unaprjeđivanje *višejezičnosti* odnosno unaprjeđivanje dotičnog *jezika zemlje porijekla*. Time se saznanje iz pedagoške prakse i istraživanja, da *višejezičnost* predstavlja potencijal, takođe uključuje u nastavu. Od njenog unaprjeđivanja ne profitira samo individua, već i cijelo društvo. U Kantonu Cirih oko 43% učenica i učenika osnovne škole govori nekim drugim *prvobitno naučenim jezikom*, koji nije njemački (Obrazovna statistika Kantona Cirih, stanje 2020.). Ovaj potencijal *višejezičnosti* treba unaprjeđivati i koristiti..

2 Pojam i osnove

Pojam

Djeca i omladina na nastavi maternjeg jezika i *kulture* (HSK) proširuju kompetenciju u svom jeziku zemlje porijekla koji nije njemački. Pri tome je riječ o *prvobitno naučenom ili drugom naučenom jeziku*. Učenici i učenice osim toga produbljaju svoja znanja o *kulturama* i o svojim *sferama života*, naročito o *kulturi*, istoriji, literaturi, geografiji i tradicijama regiona iz kojeg potiču njihove porodice. Oni se suočavaju sa svojom situacijom i tako proširuju svoju sposobnost za to da se snalaze u različitim društвima - bilo to u Švicarskoj ili eventualno u *zemljama porijekla*. Kroz nastavu im se pruža cijelovita podrška u njihovom jezičkom, kognitivnom, socijalnom i emocionalnom razvoju.

Kako u pogledu zakonske osnove ne bi došlo do zabune, u ovom Okvirnom nastavnom planu zadržava se naziv «Maternji jezik i kultura», iako je on po smislu netočan. Samo za manji broj djece i omladine koji pohađa ovu nastavu njihove su *zemlje porijekla* nesumnjivo i isključivo njihova domovina. Većina je, naprotiv, rođena u Švicarskoj i kreće se u različitim *sferama života* i *kulturama*.

Ideje vodilje

- Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) podstичe učenice i učenike u njihovom *jeziku zemlje porijekla* u skladu s njihovim uzrastom, predznanjem i postignutim rezultatima.
- Nastava se podudara sa vrijednostima koje Nastavni plan 21 [Lehrplan 21] u poglaviju «Osnove» pod «Obrazovnim ciljevima» formulira kao orientaciju za škole, a naročito sa sljedećim vrijednostima:
  - › «Škola je neutralna u pogledu politike, religija i konfesija.
  - › Škola podstичe jednake šanse.
  - › Škola podstичe ravnopravnost polova.
  - › Škola je usmjerena protiv svih oblika diskriminacije.
  - › Škola pobuđuje i podstичe razumijevanje za socijalnu pravdu, demokratiju i očuvanje prirodne sredine.
  - › Škola podstичe uzajamno poštovanje u zajedničkom životu sa drugim ljudima, naročito u pogledu *kultura*, religija, načina života.
  - › Škola polazi od različitih pretpostavki za učenje djece i omladine i konstruktivno se odnosi prema različitostima.
  - › Škola u pluralističkom društvu doprinosi socijalnom skladu.»
- Nastava ojačava svijest o tome da *dvojezičnost ili višejezičnost* predstavljaju dodatni potencijal koji učenici i učenice mogu da iskoriste. Ona pozitivno vrednuje višejezičnost kao društveno dobro.
- Nastava pruža podršku djeci i omladini u ophođenju sa različitim *koncepcijama identiteta* koji proističu iz različitih pripadnosti, *kultura*, tradicija i istorija. Pri tome se individualna iskustva i znanja obrađuju, produbljaju i o njima se razmišlja, kako u pogledu *zemalja porijekla* tako i u pogledu Švicarske. U to na primjer spadaju predstave o vrijednostima i norme, istorija ili religija. U nastavi izričito nema mjesta za predavanja iz konfesionalnih vjeronauka i (partijskih) političkih ideologija.
- Nastava učenicama i učenicima pruža podršku u njihovoj sposobnosti za savladavanje konflikata, u njihovim *transkulturnim kompetencijama* i u njihovoj sposobnosti prosuđivanja. Ona podstiče otvoreno držanje bez diskriminacije i s puno poštovanja prema drugim ljudima.

- Nastava pruža podršku *integraciji* djece i omladine *migrantskog porijekla* u osnovnu školu.
- Nastava stvara pretpostavke za to da učenici i učenice svoje *višejezične* i *transkulturne kompetencije* mogu da koriste u kasnijem obrazovanju i zanimanju - kako u Švicarskoj tako i u *zemljama porijekla*.
- Nastava pruža podršku učenicama i učenicima u tome da komuniciraju sa osobama koje govore istim jezikom u Švicarskoj i u *zemljama porijekla*.
- Nastava pruža podršku učenicama i učenicima u tome da medije i literaturu primjerene svom uzrastu mogu da koriste u svom *jeziku zemlje porijekla*.
- Nastava polazi od iskustava i interesovanja djece i omladine i pobuđuje nova interesovanja. Ona im po mogućnosti stvara direktni kontakt sa predmetom učenja i povezuje njihovo učenje sa njihovim vlastitim jezičkim postupanjem, čineći to između ostalog korištenjem elektronskih medija u nastavi (veb stranice i socijalni mediji na *jeziku zemlje porijekla* itd.).
Koraci u učenju i zadaci odgovaraju stanju pojedinačnih učenica i učenika.
- Nastava dopušta da svoje mjesto imaju elementi igre i usmena komunikacija. U dječjem vrtiću je pristup načelno povezan sa igrom.
- Nastava koristi mogućnosti koje proizlaze iz toga što se učenice i učenici u posebnoj mjeri kreću u različitim jezičkim i *životnim sferama*. Ona se stoga redovno bavi individualnim iskustvima učenika i učenica i njeguje upoređivanje kao osnovni didaktički princip. Nastava upoređivanjem *jezika zemlje porijekla* sa njemačkim i upoređivanjem *dijalekta* (*dijalekata*), kao i standardnog njemačkog jezika kao i standardne varijante *jezika zemlje porijekla* produbljuje kompetencije u datim jezicima. Nastava upoređivanjem različitih *sfera života* produbljuje razumijevanje sličnosti, razlika i važnih osobenosti.

Izgradnja struktura

Pošto se Otvoreni nastavni plan za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) orientira prema Nastavnom planu 21 [Lehrplan 21] i preuzima njegovu strukturu i pojmove, na ovom se mjestu ukratko prikazuje struktura Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21]. Točniji navodi mogu se pronaći u poglavljima «Pregled» i «Osnove» Nastavnog plana [Lehrplan][Lehrplan 21] 21.

Nastavni plan 21 [Lehrplan 21]: Ciklusi i struktura

Nastavni plan 21 dijeli jedanaest školskih godina, koje su u Švicarskoj obavezne, na tri ciklusa. Prvi ciklus obuhvata dvije godine dječjeg vrtića i prve dvije godine primarne škole [Primarschule] (do kraja 2. razreda). Drugi ciklus obuhvata četiri godine primarne škole [Primarschule] (od 3. do 6. razreda), a treći ciklus tri godine sekundarne škole [Sekundarschule] (od 7. do 9. razreda).

Nastavni plan 21 [Lehrplan 21] raščlanjen je na tri stručna područja: jezici; matematika; priroda, čovjek, društvo (NMG), likovno, muzičko, kao i kretanje i sport. Za svako stručno područje opisuju se *kompetencije* koje učenice i učenici stiču tokom osnovnog školovanja. Nastavni plan osim toga sadrži module «Mediji i informatika», koji uključuju više predmeta, kao i «Profesionalna orientacija». U

planove stručnih područja i modula ugrađene su kompetencije koje nisu povezane sa određenim predmetom (personalne, socijalne i metodičke), kao i teme pod idejom vodiljtom Održivi razvoj (BNE), koje uključuju više predmeta.

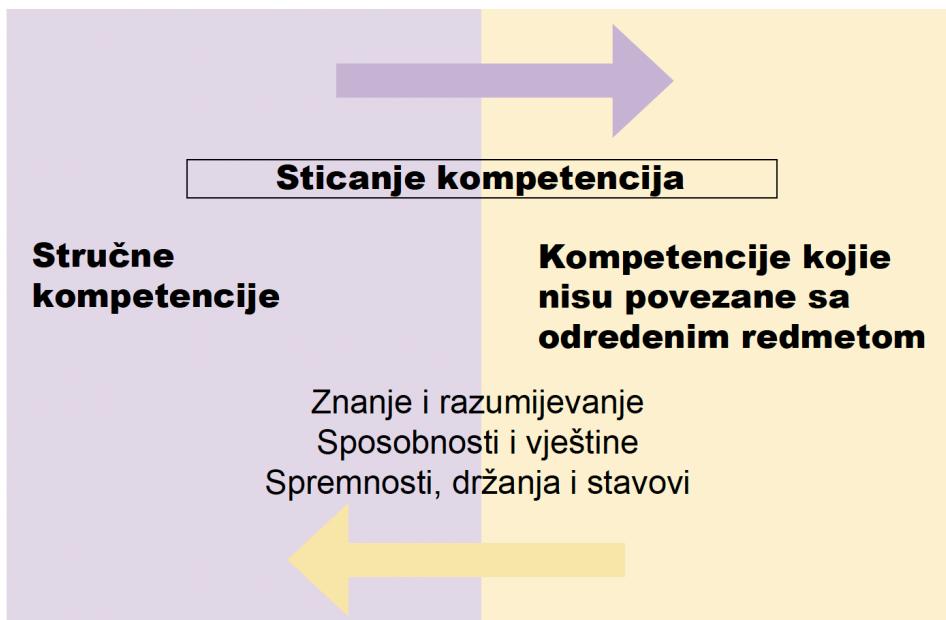
Nastavni plan 21 (Lehrplan 21): Izgradnja kompetencija

Pojedinačna stručna područja Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21] podijeljena su na *područja kompetencija*. Stručna područja njemački, engleski, italijanski i francuski su primjerice uvijek podijeljena na «slušanje», «govor», «pisanje», «jezik (jezici) u fokusu», i «literatura u fokusu» (stručno područje njemački) odnosno «kulture u fokusu» (stručno područje engleski, italijanski, francuski). U svakom *području kompetencija* formuliraju se različite *kompetencije* i prikazuje njihova izgradnja. Za svaku kompetenciju se opisuje očekivana struktura znanja i umijeća po ciklusu na različitim stupnjevima. Ovi *stupnjevi kompetencija* dovode do izražaja činjenicu da se kompetencije stiču kontinuirano tokom određenog vremenskog razdoblja.

Okvirni nastavni plan za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK): Struktura i izgradnja kompetencija

U ovom Okvirnom nastavnom planu nedostaje podjela kompetencija na pojedinačne cikluse i stupnjeve kompetencija. Zadatak je pojedinačnih ustanova za maternji jezik i kulturu (HSK) da definiraju specifične kompetencije i odgovarajuće sadržaje, tako da nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) može pripremiti svoju konkretnu nastavu.

3 Razumijevanje- učenja i nastave

Slika 1: Sticanje kompetencija (vidi Nastavni plan 21 [Lehrplan 21], poglavlje «Razumijevanje učenja i nastave»).

Nastava orientirana premakompetencijama

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) se analogno Nastavnom planu 21 [Lehrplan 21] orientira prema kompetencijama i sticanju kompetencija. Pri tome je fokus znanjima, sposobnostima i vještinama koje učenice i učenici treba da steknu u područjima predmeta i kompetencija. Kompetencije obuhvataju više aspekata koji se odnose na sadržaje i procese: sposobnosti, vještine i znanja, ali i spremnosti, stanovišta i stavove. Kod

posljednjih se pored aspekata *vezanih za kulturu* prije svega misli i na dimenzije samoodgovornog učenja, saradnje, motivacije i spremnosti za postizanje rezultata.

Kompetencije koje treba steći su kako predmetnetako i nadpredmetne Stručne kompetencije opisuju znanje koje je specifično za određenu stručnu oblast i sposobnosti i vještine koje su s njim povezane. Kompetencije koje nisu povezane sa određenim predmetom pojašnjavaju ono znanje i umijeće koje ima važnu ulogu za cjelokupno učenje. U to spadaju personalne, socijalne i metodičke kompetencije.

Sadržaji za učenje su kod nastave koja je orientirana prema kompetencijama izabrani i didaktički i metodički uređeni tako da učenice i učenici mogu da steknu ili učvrste željene kompetencije. Na temelju Okvirnog nastavnog plana za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) i nastavnih sredstava nastavnici maternjeg jezika i kulture (HSK) razmišljaju o tome koji se ciljevi u pogledu kompetencija mogu obraditi pomoću određenih stručnih sadržaja i tema. Oni na ovoj osnovi uređuju okruženje za učenje i nastavne jedinice tako da učenice i učenici mogu da steknu relevantne kompetencije. Pri tome vode računa o heterogenim pretpostavkama u nastavnoj grupi.

Ocjenvivanje orientirano premakompetencijama

U nastavu orientiranu prema kompetencijama spada kultura povratne informacije (Feedback) koja je povezana sa postizanjem ciljeva i kompetencija. Konstruktivna povratna informacija (Feedback) je centralno obilježje kvaliteta nastave i podržava učenje i sticanje kompetencija. Učenice i učenici ocjenjuju se formativno (prateći

proces: podsticajne informacije o tome što bi se moglo popraviti sljedećom prilikom), sumativno (zaključujući proces, pravljenje bilansa) i takođe prognostički (orientirano prema budućnosti: procjena da li postoje pretpostavke za uspješan nastavak učenja u nekoj sljedećoj fazi učenja ili na nekom sljedećem školskom stupnju).

Učenici i učenice od 2. razreda za svoje rezultate i napredovanja u nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) dobijaju

ocjenu. Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) priznatih kurseva maternjeg jezika i kulture (HSK) ovu ocjenu na kraju svakog semestra unosi za svako dijete u formular potvrde. Nastavno osoblje redovnog razreda tu ocjenu prenosi u svjedodžbu Ciriške osnovne škole. U dječjem vrtiću i u 1. razredu djeca ne dobijaju ocjene. Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) može međutim roditeljima u razgovoru dati povratne informacije o napretku njihovog djeteta u učenju.

Kompetencije koje nisu povezane sa određenim predmetom

Ocjene daju obaveštenje o tome na kojem su stupnju neka učenica ili neki učenik u nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) postigli željene kompetencije i koji su napreci u učenju postignuti. Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) može dobrovoljno u potvrdi ocijeniti i pojedinačna područja kompetencija. To su za ciklus 1 i 2: slušanje, čitanje, govor, pisanje, jezik (jezici) u fokusu, literatura u fokusu, kao i priroda, čovjek, društvo (NMG). Za ciklus 3 su to: slušanje, čitanje, govor, pisanje, jezik (jezici) u fokusu, literatura u fokusu, kao i nauka i tehnika (NT) / ekonomija, rad, domaćinstvo (WAH) / prostori, vremena, društva (RZG) / religije, kulture, etika (RKE).

Ocenjivanje se odnosi na ciljeve nastavnih planova koje su ustanove sastavile ili su im isti stavljeni na raspolaganje od strane ministarstava prosvjete njihovih *zemalja porijekla* i treba se orientirati prema kompetencijama ovog Okvirnog nastavnog plana. Ocjena govori o rezultatima u stručnoj oblasti i kompetencijama, ne o ponašanju, brižljivosti ili točnosti. Kod ocenjivanja rezultata i davanja ocjena načelno važi ista skala ocjena kao u Ciriškoj osnovnoj školi.

Ocjena vrednuje ukupni rezultat nekog djeteta odnosno nekog maloljetnika u nastavi. Ona ne odslikava samo rezultate na formalnim ispitima, već takođe uključuje posmatranja rezultata u stručnoj oblasti (primjerice usmeno izražavanje, posmatranja procesa učenja itd.) u nastavi od strane nastavnog osoblja za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK). Ona nije dakle rezultat računanja prosjeka pojedinačnih ispita.

Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) pruža na upit podršku nastavnom osoblju redovnog razreda u ocjeni učenica i učenika (osobito u vezi sa odlukama o nastavku školovanja).

Domaći zadaci

Domaći zadaci mogu pružati podršku procesima učenja tako što daju mogućnost za to da se neki predmet učenja obrađuje izvan nastave. Djeca i omladina treba da budu u stanju da domaće zadatke po pravilu rade bez direktnе pomoći roditelja. Može međutim biti korisno da se uključe kompetencije roditelja iz jezika zemlje porijekla, na primjer za dijaloške domaće zadatke ili za domaće zadatke u obliku igre. Osim toga se očekuje da se roditelji interesiraju za učenje svoje djece na nastavi. To se može unaprijediti dobrom saradnjom sa roditeljima, na primjer u okviru roditeljskih večeri ili mogućnosti za posjete školi. Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) prilikom davanja domaćih zadataka uzima u obzir individualnu sposobnost i uzrast učenica i učenika. Izbjegava se njihovo preopterećivanje i učenici se motiviraju prilagođenim izazovima.

Nastavna sredstva i nastavni materijali

Nastavna sredstva i nastavni materijali se biraju i stavlju na raspolaganje od strane ustanova za maternji jezik i kulturu (HSK). Oni uzimaju u obzir različite sposobnosti za učenje i ciljeve u pogledu kompetencija, kao i specifične situacije (*dvojezičnost ili višejezičnost*, migraciono iskustvo) učenika i učenica. Oni pomažu da se ispune zahtjevi Okvirnog nastavnog plana tako što se upravljaju po njemu. Pored tradicionalnih nastavnih sredstava (knjige, radne sveske itd.) treba upotrijebiti i elektronske medije (filmovi na internetu, videotelefonija, socijalni mediji itd.).

Izbormetode

Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) je prilikom osmišljavanja nastave slobodno u izboru metode u okviru didaktičkih načela i ovog Okvirnog nastavnog plana. Ono bira onu metodu koja u određenim nastavnim situacijama najbolje odgovara određenim ciljevima u pogledu kompetencija i sadržajima, kao i učenicama i učenicima i njima samima. Ono pazi na to da primjenjuje mnoštvo metodičkih pristupa, kao što su direktna instrukcija, otkrivajuće učenje, planski rad, projektna nastava, rad u nastavnim grupama itd.

Izbor metode vodi računa o okolnosti da je grupa učenica i učenika često sastavljena heterogeno. Oni potiču iz različitih školskih razreda ili škola, pripadaju različitim starosnim stupnjevima, imaju različito biografsko porijeklo i različitu situaciju u pogledu kako prvobitno naučenog tako i drugog naučenog jezika.

Neutralnost nastave

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) je politički i konfesionalno neutralna. Ona polazi od pluralističkog pogleda na svijet i odriče se svake političke i nacionalističke indoktrinacije.

Nastava se bavi različitim tumačenjima istorijskih procesa (vidi o tome poglavlje «Didaktičke napomene o prostorima, vremenima, društvima» u Nastavnom planu 21 [Lehrplan 21]): Istoriski fakti se mogu provjeravati. Interpretacija fakata ovisi, naprotiv, o perspektivama, lokacijama i interesima.

Ukoliko se nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) bavi religijom, njen cilj je upoznavanje religija, a ne opredjeljivanje za određenu vjeru ili obavljanje vjerskih obreda. Nastava unaprjeđuje nepristrasno, otvoreno držanje i nediskriminirajući odnos prema religijama i pogledima na svijet (vidi o tome poglavlje «Didaktičke napomene o etici, religijama, zajednici» u Nastavnom planu 21 [Lehrplan 21]).

Neutralnost nastave je ispunjena onda kada se na primjer predstavlja nacionalna himna neke zemlje, kada se razgovara o njenom sadržaju i kada se ona stavlja u određeni istorijski kontekst. Neutralnost nastave je naprotiv povrđena onda kada se nacionalna himna zajedno pjeva prije svake nastave, kada se podstiče jednostrani nacionalni *identitet*, kao i svjesno gradi nacionalni ponos.

4 Stručno područje «Jezici»

Značaj i ciljevi stručnog područja

Standardna varijanta i refleksija o jeziku

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) se, ukoliko je to moguće, održava na standardnoj varijanti dotičnog jezika. Tamo gdje to još nije moguće, mogu se u cilju osiguranja razumijevanja koristiti *dijalekatske* varijante i/ili njemački. Nastava uključuje predznanja djece iz jezika zemlje porijekla koja se individualno mogu veoma razlikovati i takođe sadržati i *dijalekatske* forme.

Za nadregionalnu upotrebu jezika, pristup pisanoj upotrebi jezika i za priključivanje pisanoj kulturi *zemalja porijekla* neophodno je poznavanje *standardne varijante*. Ovom cilju služe upoznavanje sa gramatikom, ortografijom, kao i sa formama refleksije o jeziku i upoređivanja jezika koji su primjereni određenom uzrastu. Učenice i učenici se motivirajući povodima za učenje podstiču u tome da razmišljaju o različitim aspektima *jezika zemlje porijekla* (npr. dijalekti i njihove razlike, razvoj jezika, engleske i druge strane riječi, strukturalne razlike i analogije sa njemačkim i drugim jezicima koji se usvajaju u školi).

Rad na vokabularu (uključujući fraze i prikazivanje rečeničnih obrazaca itd.) ih osposobljava za to da se primjereni izražavaju u različitim situacijama i o različitim temama.

Učenice i učenici su u prilici da iskuse što je moguće češće i direktnije načine korišćenja govornog i pisanih jezika. Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) uključuje u tom cilju njihove prijedloge, kao i aktuelne povode. Ono podstiče njihovu zainteresiranost za *standardnu varijantu jezika zemlje porijekla* kreativnim odnosom prema izabranim literarnim tekstovima, kao i za autentične, motivirajuće povode za pisanje u konvencionalnim i novim medijima.

Heterogenost

Nastava vodi računa o tome da kompetencije učenica i učenika na nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) mogu u pogledu jezika zemlje porijekla biti vrlo heterogene. To se na primjer odnosi na usmene kompetencije, obim vokabulara, upoznatost sa *standardnom varijantom jezika zemlje porijekla*, iskustva u čitanju i pisanju, gramatičke i ortografske kompetencije. Da bi se adekvatno postupalo s ovom heterogenošću, nastavno osoblje po mogućnosti diferencira odnosno individualizira nastavu i zahtjeve.

Upoređivanje jezika

Djeca i mladi proširuju svoje jezičko razumijevanje i jezičku svijest (svijest o jeziku), tako što u skladu sa jezičkim pretpostavkama *jezik zemlje porijekla* upoređuju sa njemačkim i eventualno sa školskim stranim jezicima. Razumijevanje analogija i razlika između *jezika zemlje porijekla* i njemačkog odnosno drugih jezika koji se usvajaju ili govore u školi pomaže im u tome da steknu orientaciju i sigurnost. Naročito su plodonosni projekti upoređivanja jezika onda kada se realiziraju u saradnji sa nastavnim osobljem redovnih razreda.

Nadpredmetne i predmetne jezičke kompetencije

Učenici i učenici ne proširuju na svom *jeziku zemlje porijekla* samo osnovne komunikacijske vještine koje poznaju iz svakodnevice, već stiču i nadpredmetne i predmetne jezičke kompetencije, koje su odlučujuće za različite vrste tekstova i za kognitivno učenje u školi. Nadpredmetne jezičke kompetencije dozvoljavaju da se razumiju i formuliraju kompleksni sadržaji i apstraktnе stvari, da se prepozna kauzalne veze ili strukturira vlastiti tekst. Predmetne jezičke kompetencije obuhvataju stručne riječi, koncepte i formulacije koje odlikuju određena stručna područja.

Pismo

U osnovnoj školi se sva djeca i mladi opismenjuju na njemačkom jeziku i latiničnom pismu. Učenice i učenici na nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) uče osim toga pismo svog *jezika zemlje porijekla*. Ukoliko se tamo uči neko potpuno drugo pismo, oba procesa usvajanja se odvijaju u velikoj mjeri neovisno jedan o drugom i ne moraju se tjesno koordinirati. Ukoliko se na nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) naprotiv uči latinično, grčko ili cirilično pismo, nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) mora uključiti opismenjavanje na njemačkom jeziku u osnovnoj školi, da bi se izbjegle konfuzije u procesima učenja. Trebalo bi da poznaje razlike u odnosu na njemački alfabet i da ih može prikazati. Ukoliko se uvođenje oba jezika vrši istovremeno (bilingvalno opismenjavanje), nastavno osoblje se informira o stanju i metodi opismenjavanja u redovnim razredima dotične djece. Ono se po mogućnosti dogovara sa dotičnim nastavnim osobljem redovnih razreda.

Didaktikavišejezičnosti

U nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK), kao i u nastavi jezika redovne škole ne teži se perfektnoj *dvojezičnosti ili višejezičnosti*, već formiranju *funkcionalne višejezičnosti*. U didaktičkim uputstvima uz poglavlje «Jezici» Nastavni plan 21 [Lehrplan 21] utvrđuje što se time misli: «*Funkcionalna višejezičnost* teži raznolikom, dinamičnom repertoaru sa različito široko razvijenim kompetencijama u različitim područjima kompetencija odnosno jezicima, da bi se u različitim situacijama moglo postupati jezički uspješno. Učenice i učenici prilikom učenja jezika posežu za onim što je već naučeno i tako efikasno proširuju svoj višejezični repertoar».

Višejezični repertoar se sastoji od dva ili više jezika koji su u različitim domenima (npr. škola, slobodno vrijeme, porodica) različito izraženi i koji se koriste ovisno o sugovornici, sugovorniku ili kontekstu. Često je jedan jezik dominantan i učenica ili učenik ga koristi kompetentnije, radije i češće nego drugi jezik (druge jezike), pri čemu se dominantnost vremenom može pomjerati. U mnogim slučajevima jezik zemlje porijekla ili jezik porodice dominantan je do polaska u školu, ali njemački jezik tokom školovanja postepeno sve više dobija na značaju za učenicu ili učenika i eventualno postaje dominantan. Višejezične osobe svoje jezike i jezičke domene po pravilu ne razdvajaju striktno, već posežu za svojim cjelokupnim jezičkim repertoarom i svoje jezike upotrebljavaju strateški i fleksibilno.

«Jezičke mješavine» *jezika zemlje porijekla* i (švicarskog) njemačkog, kakve se često mogu posmatrati, ne treba kategorički sprječavati i izbjegavati. One odgovaraju situaciji odrastanja u i između dva jezika i mogu biti korisne u različitom pogledu (npr. kao pomoć u razumijevanju, za premoščavanje praznina, kao aktivnost u vidu igre) (vidi Svesku «Postupanje sa dijalektom i standardnim jezikom» niza materijala za nastavu jezika zemlje porijekla, Centar IPE, Pedagoška visoka škola Ciriš).

Područja kompetencija

Prethodna napomena o područjima kompetencija

Slijedeća područja kompetencija i kompetencije su uzeti iz Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21]. Podrazumijeva se da se formulacije odnose na kompetencije u *jeziku zemlje porijekla*.

Definicija specifičnih kompetencija i odgovarajućih sadržaja (podjela po ciklusima i stupnjevima kompetencija) jeste zadatak pojedinačnih ustanova za maternji jezik i kulturu (HSK).

Slušanje

- Učenice i učenici mogu da iz materijala za slušanje saznaju važne informacije.
- Učenice i učenici mogu da prate razgovore i pokazuju svoju pažnju.
- Učenici i učenici mogu da iz onoga što je izgovorenog saznaju informacije.

Govor

- Učenice i učenici mogu primjereno koristiti svoju motoriku govora, artikulaciju i glas. Oni mogu aktivirati svoj produktivni vokabular i svoje rečenične obrasce, da bi govorili primjereno tečno; sve više i na *standardnoj varijanti svog jezika zemlje porijekla*.
- Učenici i učenice mogu aktivno sudjelovati u dijalogu i inicirati dijalog.
- Učenice i učenici se mogu primjereno i razumljivo izražavati u monološkim situacijama (npr. držanje referata, citiranje pjesama).
- Učenice i učenici mogu prosuđivati o svom ponašanju tokom govora, prezentacije i razgovora.

Čitanje

- Učenice i učenici raspolažu osnovnim vještinama čitanja na svom *jeziku zemlje porijekla*.
- Učenice i učenici mogu saznati važne informacije iz stručnih tekstova primjerena svom uzrastu i u skladu sa svojim prepostavkama.
- Učenici i učenice mogu da čitaju literarne tekstove primjerene svom uzrastu i u skladu sa svojim prepostavkama, da razgovaraju o njima i razvijaju svoju strategiju čitanja.
- Učenice i učenici mogu prosuđivati o svom ponašanju tokom čitanja i o svojim interesovanjima vezanim za čitanje.

Pisanje

- Učenice i učenici se mogu na svom *jeziku zemlje porijekla* izražavati u pisanoj formi koja odgovara njihovom uzrastu i njihovim prepostavkama. U to spada povećana sigurnost u standardnoj varijanti. Oni primjerice raspolažu širokim repertoarom jezičnih obrazaca i dovoljnim vokabularom.
- Učenici i učenice poznaju raznolike tekstovne obrasce i mogu ih u skladu sa svojim ciljem pisanja u pogledu strukture, sadržaja, jezika i forme koristiti za vlastitu produkciju teksta.
- Učenice i učenici su u stanju da, na temelju napomena, uputstava i obrazaca primjerena svom uzrastu, svoje tekstove strukturiraju smisleno i razumljivo.
- Učenice i učenici su, u skladu sa svojim predispozicijama i svojim uzrastom, sposobni za to da svoje tekstove formuliraju na formalno što je moguće korektnijem standardnom jeziku.
- Učenice i učenici mogu razmišljati o svom procesu pisanja i o svojim produktima pisanja i procjenjivati njihov kvalitet.

Jezik (jezici) u fokusu

- Učenice i učenici na osnovu prikladnih pitanja i zadataka razmišljaju o svom *jeziku zemlje porijekla* (npr. o gramatičkim rodovima, gradjenju plurala i vremenima, *dijalektima*, istoriji itd.). Pri tome upoređivanja sa njemačkim jezikom i eventualno drugim jezicima koji se usvajaju ili govore u školi pomažu u tome da se istaknu i shvate osobnosti *jezika zemlje porijekla* (*Svijest o jeziku/language awareness*).
- Učenici i učenice mogu ispitivati upotrebu i djelovanje jezika.
- Učenice i učenici raspolažu znanjem ortografije i gramatike koje je tokom školskih godina izgrađivano i trenirano.

Literatura u fokusu

- Učenice i učenici poznaju literarne tekstove u skladu sa svojim uzrastom (dječje rime, tekstovi pjesama, proza, pjesme, usmene priče itd.) iz *kulture zemlje porijekla*.
- Učenice i učenici mogu voditi razgovore o ovim tekstovima i o svom razumijevanju istih.
- Učenice i učenici raspolažu znanjima o literaturi svojih *zemalja porijekla* (istorija, značajne ličnosti itd.).
- Učenice i učenici mogu praviti poređenja između tematski srodnih tekstova iz različitih jezika i *kultura*.
- Učenice i učenici saznaju, prepoznaju i razmišljaju o tome da su literarni tekstovi svjesno oblikovani u pogledu sadržaja, forme i jezika, kako bi postigli određeni estetski efekat. Oni poznaju bitna obilježja žanrova i literarnih rodova.

5 Stručno područje «Priroda, čovjek, društvo»

Prethodna napomena

Stručno područje Priroda, čovjek, društvo (NMG) obuhvata četiri sadržinske perspektive: Priroda i tehnika (NT), Privreda, rad, domaćinstvo (WAH), Prostori, vremena, društva (RZG) i Religije, kulture, etika (RKE). U prvom i drugom ciklusu su četiri različite sadržinske perspektive sažete u jednom stručnom području. Prirodom, čovjekom, društvom se stoga označava kako cijelokupno stručno područje od prvog do trećeg ciklusa tako i nastavni plan stručnog područja u prvom i drugom ciklusu. U trećem ciklusu se četiri perspektive prikazuju u uvijek specifično usmjerenim stručnim područjima.

Značaj i ciljstručnog područja

Učenice i učenici proširuju svoje kompetencije u pogledu toga da sa ljudima različitog kulturnog *porijekla* žive zajedno međusobno se poštujući, da postižu kompromise i konflikte rješavaju mirnim putem. Ovim *transkulturnim kompetencijama* doprinosi upoređivanje bez predrasuda i reflektirano upoređivanje, bilo različitih *regiona porijekla, dijalekata, jezika i religija*, bilo *zemalja porijekla* i Švicarske ili *zemalja porijekla* i drugih zemalja. Nastava podstiče otvoreno, tolerantno držanje. Pri tome se izbjegava da se upoređivanjem dolazi do stereotipa ili da se vrši diskriminacija. Nikada na primjer neko određeno dijete ne treba smatrati predstavnikom određene religije, etnije ili jezika.

Učenice i učenici se na nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) bave svojom situacijom kao *dvojezična ili višejezična* djeca i omladina iz useljeničkih ili *višejezičnih* porodica. Kao nešto što ih povezuje u nastavnoj grupi doživljavaju isti *jezik zemlje porijekla*. Različita su njihova osobna iskustva i njihove veze sa *zemljama porijekla*. Nastava uzima u obzir razlike unutar iste zemlje porijekla u pogledu religijske pripadnosti, pogleda na svijet, socijalnog statusa, jezika (*dijalektalne varijante, višejezičnost*) i lokalne geografije.

Nastava tematizira predstave o vrijednostima iz Švicarske i iz *zemalja porijekla*. Time što učenice i učenici postaju svjesni sličnosti i razlike, oni razjašnjavaju svoje vlastite predstave o vrijednostima u odnosu na raznolikost. Ovaj proces podstiče razvoj samostalne ličnosti koja integrira različite sisteme odnosa. On istovremeno ojačava samopouzdanje učenica i učenika.

Nastava obrađuje stručne teme i produbljuje znanja o različitim *kulturama*. Na osnovu konkretnih povoda se mogu uspostaviti poprečne veze i vršiti upoređivanja.

Nastava reflektira iskustva koja nastaju iseljavanjem i useljavanjem i koja se tiču svakodnevnog zajedničkog života u *transkulturnom* društvu.

Učenice i učenici upoznaju putem egzemplarne nastave istoriju i geografiju *zemalja porijekla*. Uspostavljaju veze s današnjim životom u *zemljama porijekla* i u Švicarskoj.

U predmetnoj nastavi učenice i učenici uče nove pojmove, koje usvajaju kao elemente znanja i koji istovremeno dovode do proširivanja njihove jezičke kompetencije. Od nastavnog osoblja se očekuje visoka jezička svijest, tako da ciljano i eksplicitno za svaki nastavni sadržaj može da stavi na raspolaganje neophodna govorna sredstva i neophodni stručni vokabular i da ih uvježbava.

Područja kompetencija

Prethodna napomena o područjima kompetencija

Sljedeće kompetencije su specifično prilagođene nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) i u skladu s tim formulirane. Tako je osigurana odgovarajuća pažnja posebnostima nastave maternjeg jezika i kulture (HSK). Osnovne ideje vodilje se suštinski nalaze i u formulacijama kompetencija Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21]. U sljedećoj listi specifične primjene u nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) povezuju se sa korespondirajućim opisima kompetencija Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21]. Ipak je smisleno dodatno bavljenje stručnim područjem Priroda, čovjek, društvo (NMG, ciklus 1 i 2), kao i za 3. ciklus stručnim područjima Religije, kulture, etika (RKE) i Prostori, vremena, društva (RZG) i Privreda, rad, domaćinstvo (WAH), kao i Priroda i tehnika (NT) Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21]. Analogno stručnom području Jezici, učenice i učenici treba da na kraju obaveznog školovanja steknu kompetencije.

Priroda, čovjek, društvo – Religije, kulture, etika

- Učenici i učenici mogu slušati druge, doživljavati osjećanja i posvećivati se sagovorniku. Oni uvijek iznova provjeravaju sliku koju prave o sebi samima i o drugima.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.10: «Zajednica i društvo – urediti zajednički život i angažirati se»

RKE.5: «Ja i zajednica – Urediti život i zajednički život»

- Temeljno se bave različitim *sferama života* svojih *zemalja porijekla* i Švicarske i razvijaju svoju otvorenost prema njima. Mogu razmišljati o osjećanjima svoje pripadnosti različitim *sferama života* i iste integrirati u svoju ličnost.
Pronalaze konstruktivan odnos prema divergentnim lojalnostima.
- Učenice i učenici mogu uvidjeti da su u zajedničkom životu ljudi neophodni međusobno uvažavanje i poštovanje pravila. Oni su međutim takođe svjesni toga da ta pravila počivaju na predstavama o vrijednostima i normama koji su promjenjivi i koji se mijenjaju.
- Oni mogu uvidjeti da odgovori na mnoga temeljna pitanja ovise o osobnoj predstavi o vrijednosti i pogledu na svijet. Poznaju važna mjerila vrijednosti i tradicije iz *zemalja porijekla* i iz Švicarske i razmišljaju o tome od čega zavise ova osobna predstava o vrijednosti i pogled na svijet. Poznaju važna mjerila vrijednosti i tradicije iz *zemalja porijekla* i iz Švicarske i razmišljaju o njima.
- Mogu imenovati vlastita i tuđa osjećanja i razgovarati o novim izazovima. Temeljno znanje o intelektualnim, duševnim i fizičkim postupcima ljudi i odgovarajući vokabular u *jeziku zemlje porijekla* im pomaže da dođu do produbljenog razumijevanja za sebe i za druge ljude i do orientacije u vlastitom životu. Oni raspolažu neophodnim pojmovima koji im dozvoljavaju da razgovaraju o osobnim očekivanjima, potrebama i stvarima do kojih im je stalo.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.11: «Otkriti osnovna iskustva, vrijednosti i norme i razmišljati o njima»

RKE.1: «Razmišljati o egzistencijalnim osnovnim iskustvima»

RKE.2: «Razjasniti vrijednosti i norme i opravdati odluke»

- Svjesnim razmatranjem mnogih iskustava iz porodice, prijateljstva, škole, *zemalja porijekla*, vlastite etnije i vjerskih institucija stiču uvid u raznolikost socijalnih veza i interakcija. Mogu uvidjeti da se individua kao dio zajednice nalazi pod njenim uticajem i da i ona vrši uticaj na nju.
- Upoznati su sa svojim *zemljama porijekla*. Prema pripadnicima različitih nacionalnih grupa u *zemljama porijekla* i u Švicarskoj se odnose što nepristrasnije. Pri tome se trude da razumiju njihove predstave o vrijednostima i oblike života. Mogu prepoznati tuđe i vlastite predrasude i prema njima se odnositi konstruktivno.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.12: «Susret sa religijama i pogledima na svijet»

RKE.3: «Prepoznati tragove i uticaj religija u kulturi i društvu»

RKE.4.4: «Baviti se religijama i pogledima na svijet»

Priroda, čovjek, društvo – Prostori, vremena, društva

- Geografski, ekonomski i ekološki sadržaji proširuju saznanja o *zemljama porijekla*. Odgovarajuće temeljno orientaciono znanje im pomaže da isto posmatraju cijelovitije. Oni mogu uređivati i vrednovati informacije iz najrazličitijih izvora. To im takođe pomaže u tome da se snalaze u *zemljama porijekla*.
- Učenice i učenici uviđaju da ljudi svojim osjećanjem, mišljenjem i postupanjem utiču na razvoj događaja. Oni se bave regionalnim, nacionalnim i globalnim problemima i opažaju njihove uticaje na svoj neposredni životni prostor.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.7: «Otkrivati i upoređivati načine života i životne prostore ljudi»

RZG.2: «Karakterisati načine života i životne prostore»

RZG.3: «Analizirati odnose čovjek - okolina»

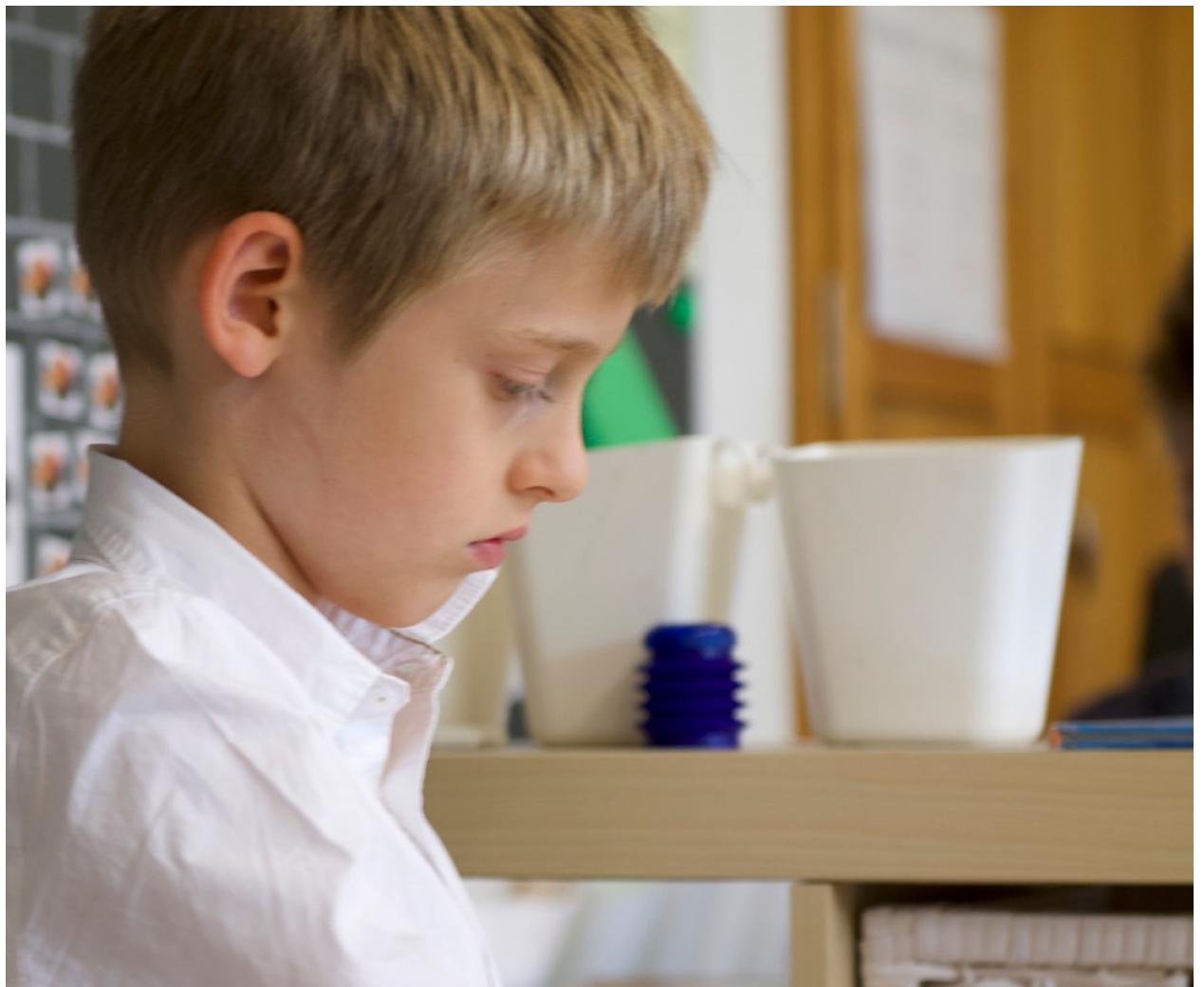
- Oni vlastitim ispitivanjem i pomoću slika, karata i drugih medija (npr. veb stranica na *jeziku zemlje porjekla*) zahvaljujući refleksiji i upoređivanjima sa Švicarskom dobijaju diferenciranu sliku svojih *zemalja porjekla*.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.8: «Ljudi koriste prostore - orientirati se i sudjelovati u njihovom uređenju»

RZG.4: «Orientirati se u prostorima»

- Učenice i učenici poznaju i poštuju kulturno dobro svojih *zemalja porjekla* iz sadašnjosti i prošlosti.
- Oni na temelju elementarnog orientacionog znanja mogu klasificirati događaje, razvoje i svjedočenja iz istorije i sadašnjosti *zemalja porjekla*. Pri tome važnu ulogu ima istorija migracija.
- Oni na osnovu izabranih primjera uviđaju da je svaki prikaz subjektivan i da sadrži vrjednovanje. Shvataju da se različita stanovišta i interesi mogu bolje razumjeti u svom istorijskom kontekstu.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.9: «Razumjeti vrijeme, trajanje i promjenu – razlikovati istoriju i priče»

RZG.6: «Objasniti kontinuitete i prijelomne trenutke istorije svijeta»

RZG.7: «Analizirati i koristiti istorijsku kulturu»

- Oni poznaju mogućnosti za to da se društveno angažiraju i sami utiču na sadašnje i buduće razvoje događaja i da i oni budu za njih odgovorni.
- Oni poznaju bitna prava ljudi, uključujući prava djece, i orientiraju se prema njima.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.10: «Zajednica i društvo – uređiti zajednički život i angažirati se»

RZG.8: «Razumjeti demokratiju i ljudska prava i angažirati se za njih»

Priroda, čovjek, društvo - privreda, rad, domaćinstvo

- Učenice i učenici se bave oblicima života i rada u *zemljama porijekla* i mogu ih upoređivati sa Švicarskom.
- Oni imaju uvid u veze između politike, privrede i kulture.

Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.6: «Rad, proizvodnja i potrošnja - otkrivanje situacija»

WAH.1: «Istraživanje svijeta proizvodnje i rada»

WAH.3: «Uređivanje potrošnje»

Priroda, čovjek, društvo - priroda i tehnika

- Učenice i učenici mogu procjenjivati zajedničko djelovanje prirode, tehnike i čovjeka u smislu univerzalno važećih zakonitosti.
- Oni se egzemplarno bave temama o prirodi i tehnici i proširuju dotični vokabular u svom *jeziku zemlje porijekla*.

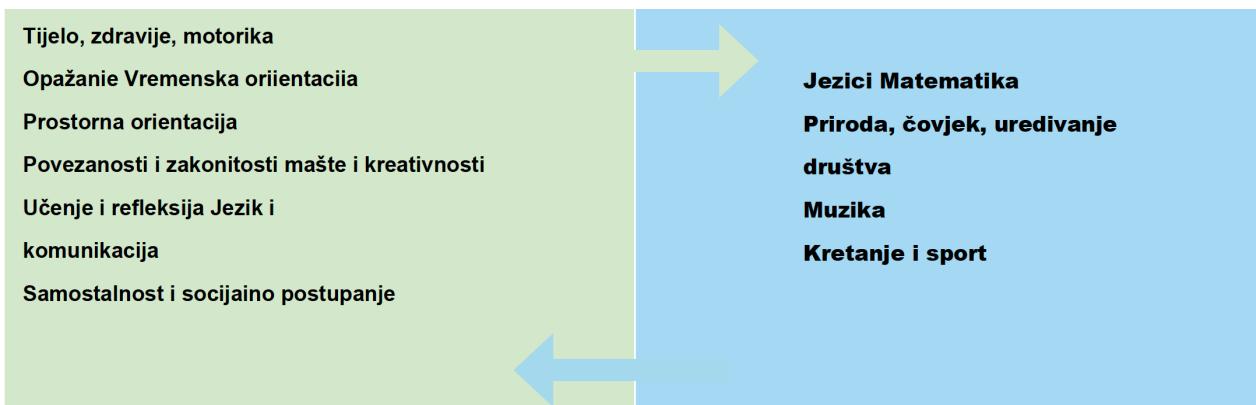
Veza s Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]

NMG.2: «Istraživati i očuvati životinje, biljke i životne prostore»

NMG.5: «Otkrivati, procjenjivati i primjenjivati tehničke razvoje»

NT.1: «Razumjeti suštinu i značaj prirodnih nauka i tehnike»

6 O nastavi u pojedinačnim ciklusima

Slika 2: Pristupi i stručna područja orijentirani prema razvoju (vidi Nastavni plan 21 [Lehrplan 21], poglavlje «Težišta 1. ciklusa» odnosno «Težišta 2. ciklusa»).

Okvirni nastavni plan za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) se, kao što je opisano u poglavljiju 2.3, od Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21] razlikuje u tome što u Okvirnom nastavnom planu kompetencije koje treba steći nisu podijeljene na pojedinačne cikluse i stupnjeve kompetencija. Za definiranje kompetencija koje su specifične po ciklusima i za definiranje odgovarajućih sadržaja odgovorne su ustanove za maternji jezik i kulturu (HSK). Sljedeći sadržaji se shvataju kao načelna razmišljanja o pojedinačnim ciklusima.

Na najvećem broju kompetencija se neovisno o sva tri ciklusa radi nadograđivanjem jedne na drugu kao u nekoj spirali. Izgradnje nekih kompetencija ne počinju međutim na početku 1. ciklusa, već u nekom kasnijem trenutku, pošto za njihovu izgradnju moraju biti ispunjene određene pretpostavke u razvoju i u učenju djece. Druge izgradnje kompetencija se pak završavaju prije kraja 3. ciklusa.

Ciklus 1

U 1. ciklusu nastava se jako orijentira prema razvoju djece i ona se prije svega na početku organizira i uređuje uključivanjem više predmeta. Veliki značaj ima igra. Da bi se vodilo računa o ovoj orijentaciji, u Nastavnom planu 21 [Lehrplan 21] devet pristupa orijentiranih prema razvoju pokazuju kako se može nadovezati na razvoj i na učenje djeteta u 1. ciklusu.

Djeca u dječjem vrtiću uče čulnim iskustvima i postupanjem, samostalno ili oponašanjem. Ona sadržaje uvijek uče u kontekstima. Ono što uče uzgred ili bez namjere, ona uz pomoć nastavnog osoblja izražavaju pojmovima i pretvaraju ga u eksplizitno znanje. Ona na primjer skaču sa stepenica i pri tome uče pojam stepenica, ali i tehniku skakanja i osjećanja straha ili uspjeha. Nastava u skladu s tim polazi od svakodnevnih doživljaja djece i stvara situacije za njihove vlastite radnje i njihova vlastita iskustva.

Nastava pruža doživljaje, kod kojih djeca uče da slike i predstave izražavaju riječima i rečenicama. Unaprjeđivanje vokabulara uzima u obzir - pored *sfere života* djece - i funkcionalne riječi o prostornoj orijentaciji (gdje, iza, iznad itd.) i o logičkim odnosima (više, manje, podjednako itd.).

Nastava djecu preko igre upoznaje sa svjetom slikovnica i tekstova. Djeca uče da simboli, znakovi i piktogrami iz njihove svakodnevice imaju određeno značenje.

Djeca prepoznaju ono što je napisano i funkcije pisma. Ona vježbaju da se ciljano i kontrolirano odnose prema različitim materijalima za pisanje. Ovisno o svojim individualnim prepostavkama započinju da čitaju i pišu.

Polazna točka za djecu prvog i drugog razreda jesu svakodnevna i osobna iskustva u porodici, u *zemljama porijekla* i u Švicarskoj. U ovom uzrastu su vezanost za porodicu i prilagođavanje njenoj predstavi o vrijednostima još uvijek jaki.

Na nastavi se unaprjeđuju sva jezička područja: Slušanje i govor, čitanje i pisanje, jezik (jezici) u fokusu, literatura u fokusu. Pri tome se prije svega primjenjuju forme učenja kroz igru, ali djelimično i sistematski i ciljani trening. Uvođenje u čitanje i pisanje odnosi se na opismenjavanje na njemačkom jeziku. Veoma je preporučljivo koordinirano djelovanje između nastavnog osoblja za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) i nastavnog osoblja redovnog razreda. Ukoliko to ima smisla, nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) pravi poređenja sa njemačkim alfabetom da bi se spriječili nesporazumi.

Ciklus2

Za djecu drugog ciklusa vrlo je važna grupa vršnjaka. Ona razvijaju prirodnu zainteresiranost za različite načine i sfere života sa kojima dolaze u kontakt. Uglavnom imaju pozitivan odnos prema svom okruženju (porodica, škola) i ne dovode ga u pitanje. Po pravilu su nepristrasna, otvorena, spontana prema svojoj i drugim kulturama i zainteresirana za odnose i veze sa svojom porodicom u *zemljama porijekla*.

Na nastavi se unaprjeđuju sva jezička područja - slušanje i govor, čitanje i pisanje, jezik (jezici) u fokusu i literatura u fokusu. Poseban fokus leži na proširivanju kompetencija u zahtjevnim, kompleksnim jezičkim sposobnostima.

Ciklus3

U ciklusu 3 mladi se u većoj mjeri kritički bave vlastitim predstavama o vrijednostima i onima u svom okruženju. Posljedica toga je da se možda distanciraju od naslijedjenih vrijednosti i normi ili iste idealiziraju. Često preispituju i smisao nastave maternjeg jezika i kulture (HSK).

Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) razumije ovu prijelomnu situaciju, posvećuje joj se i kritički u nastavu ubacuje različite (životne) modele. Tako mladima pomaže u tome da se orijentiraju, da razvijaju svoju ličnost i da pronađu vlastiti put. Ono naročito podržava mlade u tome da u svoj život integriraju različita iskustva, predstave o vrijednostima i pripadnosti.

Nastava obuhvata individualne sposobnosti i znanja mlađih. Učenice i učenici se ohrabruju u tome da unesu svoje specifično *transkulturno* i *kulturno* znanje - ne samo u nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK), već i u osnovnoškolskoj nastavi i izvan škole.

Važnu vrijednost u nastavi imaju usmena i pisana komunikacija, posmatranja jezika i vaspitanje u vezi sa medijima. Mladi dobijaju priliku da koriste stečene kompetencije u različitim jezicima (*jezik zemlje porijekla*, njemački, francuski, engleski), da prave analogije i umrežuju svoje znanje. Tako mogu da proširuju svoju jezičku kompetenciju i kompetenciju u pogledu postupanja.

Nastava pruža podršku mladima u razvoju profesionalne perspektive i integraciji u poslovni svijet i u društvo u Švicarskoj. Ona ih naročito osnažuje u tome da svoje *dvojezične ili višejezične i transkulturne kompetencije* doživljavaju i koriste kao dodatne resurse.

7 Glosar

Pojašnjenja u nastavku opisuju kako treba razumjeti odgovarajuće pojmove u ovom tekstu. Tamo gdje to nije drugačije napomenuto, sljedeći navodi se baziraju na *Okvirnom nastavnom planu za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK)* Direkcije za školstvo Kantona Ciriš, kao i na publikaciji *Nastava maternjeg jezika*, koju je izdao Generalni sekretarijat Švicarske konferencije kantonalnih direktora za obrazovanje i vaspitanje [Eidgenössische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK].

Bilingvizam

→ Vidi *Drugi naučeni jezik*.

Dijalekt

Dijalekt je lokalna ili regionalna varijanta standardnog jezika (npr. njemačkog) ili regionalnog jezika (npr. švicarskog njemačkog).

On se jače ili slabije može razlikovati od određene *standardne varijante jezika zemlje porijekla* i djelimično se pojavljivati kao *lokalni jezik* nekog regiona

Prvobitno naučeni jezik (L1), jezik zemlje porijekla

Prvobitno naučenim jezikom se naziva prvi jezik socijalizacije, dakle jezik koji je neka osoba hronološki gledano učila kao prvi. On se u svakodnevici naziva i «*maternjim jezikom*». Mnoga djeca kao prvi ne uče samo jedan, već dva ili više jezika. U takvim se slučajevima, kada dakle neka osoba ima više prvobitno naučenih jezika, govori o simultanom bilingvizmu. Prvobitno naučeni jezik može tokom života ostati dominantan jezik, ali takođe može djelimično izgubiti na značaju, naročito onda kada ne odgovara nastavnom jeziku i *lokalnom jeziku* mesta stanovanja neke osobe.

Jezik zemlje porijekla neke osobe jeste onaj jezik ili onaj dijalekt koji u njenim *zemljama porijekla* ili u njenim regionima porijekla važi kao lokalna ili kao *standardna varijanta*. Ukoliko neka osoba pripada drugoj ili trećoj generaciji useljenika, njen jezik zemlje porijekla ne mora u svakom slučaju biti i njen prvobitno naučeni jezik.

Stručni jezik

Stručni jezik je varijanta *standardne varijante jezika zemlje porijekla* koju karakterizira vokabular specifičan za određenu stručnu oblast.

Strani jezik

Strani jezik je jezik koji se uči dodatno uz vlastiti prvobitno naučeni jezik i izvan mjesta gdje važi za *lokalni jezik*. Strani jezik se time razlikuje od drugog naučenog jezika, koji se usvaja u zemlji u kojoj se govori tim jezikom. Učenje određenih stranih jezika je zadatak javnih škola. U javnim školama švicarskih kantona se kao strani jezici najčešće uče zvanični jezici drugih dijelova zemlje, kao i engleski.

Funkcionalna višejezičnost

Funkcionalnom višejezičnošću se naziva sposobnost neke osobe da u skladu sa situacijom i potrebom komunicira na više jezika. Ova vrsta jezičke kompetencije je u suprotnosti sa balansiranom, simetričnom *višejezičnošću*. Povećavanjem značaja funkcionalne *višejezičnosti* priznaje se da postoje različite osnovne vještine jezičke kompetencije koje su formirane u različitoj meri. Nije dakle uvijek neophodno da se u svakoj osnovnoj vještini postigne maksimalni stupanj, ponekad je za ispunjavanje vlastitih ciljeva dovoljno vladati samo određenim vještinama i biti u stanju iste funkcionalno upotrijebiti. Formiranje funkcionalne *višejezičnosti* jedan je od ciljeva javne škole.

Zemlje porijekla, države porijekla

Pod zemljama porijekla se misli na one države u kojima su neka osoba ili neki staratelj (ili drugi rođaci) ranije živjeli ili još uvijek žive. Ljudi mogu imati različito jaku vezu sa svojim zemljama porijekla, što na primjer može ovisiti o generaciji migracije.

Standardni književni jezik

→ Vidi *standardnu varijantu jezika zemlje porijekla*

Identitet, bikulturalni / plurikulturalni identitet

Pod (individualnim) identitetom podrazumijevaju se osobenost nekog čovjeka i doživljaj sebe samog. Identiteti su procesualni i dinamični. Oni se stvaraju u socijalnoj interakciji, osobito kroz jezik. Pod bikulturalnim / plurikulturalnim identitetom podrazumijeva se subjektivno osjećanje nekoga da je istovremeno pripadnik dva (ili više) različitih kolektiva i da se identificira sa jednim dijelom njihovih vrijednosti i stavova.

Integracija

Pod integracijom se ovdje podrazumijeva proces u kojem osobe i grupe iz različitog socijalnog, *kulturnog* i jezičkog miljea postižu ravnopravno socijalno i političko sudjelovanje u nekom društvu i respektiraju se sa svojim jezičkim i *kulturnim* osobenostima.

Kompetencija

Definicija «kompetencija» u poglavlju «Osnove» Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21] se temelji na navodima Franza E. Weinterta. Kompetencije po njegovom mišljenju obuhvataju «više faseta koje se odnose na sadržaje i procese»: sposobnosti, vještine i znanja, ali i spremnosti, gledišta i stavove. [...] Fasete kompetencija mogu ali i ne moraju biti povezane sa određenim predmetom. Stručne kompetencije opisuju znanje koje je specifično za određenu stručnu oblast i sa njim povezane sposobnosti i vještine. Pod kompetencijama koje nisu povezane sa određenim predmetom misli se na ono znanje i umijeće koje neovisno o stručnim područjima ima važnu ulogu u učenju u školi i izvan nje. U to spadaju personalne, socijalne i metodičke kompetencije.»

Kultura

Kulturom se u ovom Okvirnom nastavnom planu smatra sveukupnost jedinstvenih duhovnih, materijalnih i emocionalnih aspekata koji obilježavaju neko društvo ili neku etničku grupu. To ne uključuje samo umjetnost i književnost, već i oblike života, osnovna prava čovjeka, sisteme vrijednosti, tradicije i vjerske nazore. Individue se ne mogu reducirati na svoju kulturu ili na svoju etničku grupu. One dakle ne moraju nužno raspolagati određenim obilježjima, osobinama ili načinima ponašanja, samo zato što pripadaju nekoj određenoj kulturi. Kultura nekog društva ili neke etničke grupe nije osim toga ni homogena ni statična ni zatvorena. Kulturna praksa proizvodi naprotiv stalno nova značenja, a različite kulturne prakse se miješaju.

Sfera života

Okvirni nastavni plan pod sferom života podrazumijeva sveukupnost svih stvari, događaja i sadržaja sa kojima se ljudi suočavaju u svojoj sadašnjosti. Sfera života je samo isječak cijelog svijeta ovisno o individualnoj životnoj situaciji. Okvirni nastavni plan ne pravi oštru podjelu između *kulture* i sfere života, ali kod drugog pojma više naglašava veze individue sa njenom sadašnošću, kao i sa njenim vlastitim postupanjem i govorom.

Lokalni jezik

Lokalni jezik je jezik kojim komunicira većina stanovništva nekog mjesta. U slučaju Švicarske lokalni jezici su švicarski njemački *dialekti* ili jezici francuski, italijanski ili retoromanski.

Višejezičnost, višejezično

Pojam višejezičnost označava fenomen postojanja kompetencija u tri ili više jezika. Pojam se može odnositi kako na pojedinačne osobe tako i na čitava društva. U Švicarskoj se time ponekad opisuje i fenomen upotrebe četiri službena jezika. U ovom Okvirnom nastavnom planu se o višejezičnoj individui govori onda kada ona posjeduje aktivne ili pasivne kompetencije u tri ili više jezika - neovisno o individualnom odnosu sa tim jezicima (*prvobitno naučeni jezik, drugi naučeni jezik, jezik zemlje porijekla, strani jezik*). U ovom se smislu neko dijete primjerice smatra višejezičnim i onda kada govori njemački kao *prvobitno naučeni jezik* i dodatno dva *strana jezika*.

→ Vidi i *dvojezičnost ili višejezičnost*.

Maternji jezik

Pod maternjim jezikom podrazumijeva se prvi usvojeni jezik, *prvobitno naučeni jezik*. Pojam je neprecizan zato što polazi od toga da je samo majka odlučujuća za usvajanje prvog jezika. Okvirni nastavni plan stoga govori o *prvobitno naučenom jeziku*.

Svijest o jeziku (Language Awareness)

Svijest o jeziku (ili Language Awareness) se odnosi na eksplicitno znanje o jeziku, na svjesno opažanje jezika, kao i na senzibiliziranje za upotrebu jezika i procese učenja jezika. U to spadaju metajezička komunikacija, npr. o razdvajanju ili miješanju jezika, kao i upoređivanja jezika, npr. *prvobitno naučenog jezika i drugog naučenog jezika* ili standardnog jezika i

dijalekta. Pedagoški ciljevi svijesti o jeziku su između ostalog znatiželja i zainteresiranost za jezik(e), poštovanje i priznavanje jezičke raznolikosti (u razredu, u društvu), kao i pogled iz više perspektiva na jezik i interakciju.

Standardna varijanta jezika porijekla

Normirana verzija nekog jezika koja je kodificirana u rječnicima i gramatikama i proglašena obaveznom jeste standardna varijanta *jezika porijekla*. Ona se ponekad naziva pisanim, književnim ili *standardnim književnim jezikom* (Hochsprache) i uglavnom se razlikuje od dijalekata. Kada se standardna varijanta uvijek koristi u određenim (primjerice zvaničnim) situacijama, ali se inače u svakodnevici govori *dijalektom*, govori se o diglosiji. Vladanje standardnom varijantom smatra se glavnim ciljem jezičko-didaktičkih nastojanja javne škole i nastave maternjeg jezika i kulture (HSK).

Transkulturnalna kompetencija, transkulturnalno učenje

Transkulturnala kompetencija označava sposobnost da se uspješno djeluje s ljudima različite kulturne posebnosti. Ona se može razvijati transkulturnim učenjem i pospješivati iskustvima u različitim *sferama života*.

Drugi naučeni jezik (L2)

Drugi naučeni jezik je onaj jezik koji se u hronološkom smislu uči kao drugi. Kod osoba migrantskog porijekla to je često jezik koji im omogućava sudjelovanje u društvenom životu i u pisanoj kulturi lokalne jezičke zajednice, npr. njemački na njemačkom govornom području Švicarske. Drugi naučeni jezik se naime od *stranih jezika* razlikuje time što je on uglavnom ili često neophodan za savladavanje svakodnevice. Ukoliko osobe već pripadaju drugoj ili trećoj useljeničkoj generaciji, i *lokalni jezik* može biti *prvobitno naučeni jezik*, a *jezik zemlje porijekla* drugi naučeni jezik odnosno L2 može tokom školovanja postati dominantan jezik.

Usvajanje drugog jezika

U didaktici jezika pravi se razlika između usvajanja drugog i *stranog jezika*. Ukoliko neka osoba svoj drugi jezik usvaja u regionu u kojem se taj jezik govori kao *lokalni jezik*, riječ je o usvajaju drugog jezika. Odgovarajuća nastava jezika obrađuje se u posebnoj didaktici jezika koja se razlikuje od didaktika prilikom učenja *prvobitno naučenog jezika* i stranog jezika.

Dvojezičnost ili višejezičnost, dvojezično ili višejezično

Dvojezičan ili višejezičan je u najširem smislu onaj ko posjeduje aktivne ili pasivne kompetencije u dva ili više jezika. U ovom Okvirnom nastavnom planu se međutim koristi uža definicija. Ovdje se osobe nazivaju dvojezičnim ili višejezičnim onda kada govore njemački i jedan ili više jezika zemalja porijekla koji nisu njemački.

8 Prilozi

Prilog I: Okvirni uvjeti u Kantonu Cirih

Ovaj prilog daje najprije pregled međukantonalnih i pravnih osnova za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK). Potom Služba za osnovno školstvo Cirih opisuje praksu (postupak, organizacija, saradnja), koja se na temelju pravnih uvjeta razvila u Kantonu.

Međukantonalne osnove

Švicarska konferencija kantonalnih direktora za obrazovanje i vaspitanje [Eidgenössische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK] ponovo se izjasnila o nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK). Ona u svojim «Preporukama za školovanje djece stranog govornog područja» od 24. oktobra 1991. godine potvrđuje načelno pravo *djece migrantskog porijekla* da «njeguju jezik i kulturu zemlje porijekla». Švicarska konferencija kantonalnih direktora za obrazovanje i vaspitanje [Eidgenössische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK] preporučuje dotičnim kantonalnim odnosno lokalnim zvaničnicima, pojedinčano gledano, sljedeće:

- da se nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) podržava u prikladnoj formi i da se po mogućnosti u obimu od barem dvije sedmične lekcije integrira u vrijeme održavanja nastave,
- da se besplatno stave ne raspolažanje potrebne školske prostorije,
- da se unaprjeđuje saradnja između nastavnog osoblja redovnih škola i nastavnog osoblja za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK),
- da se pohađanje nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) i eventualno ocjene upisuju u školsku svjedodžbu,
- da se roditelji migrantskog porijekla informiraju o ponudama u vezi sa obrazovanjem,
- da se kod ocjenjivanja učenika, kao i kod odluka o promociji i selekciji u obzir uzimaju kompetencije iz jezika zemlje porijekla koje su stečene na nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK).

Švicarska konferencija kantonalnih direktora za obrazovanje i vaspitanje [Eidgenössische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren, EDK] i u svojoj nacionalnoj strategiji za nastavu jezika iz 2004. godine predviđa da u nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) treba unaprjeđivati *ezike zemalja porijekla* učenika migrantskog porijekla (vidi Nastava jezika u obaveznom školovanju: Strategija EDK i plan rada za koordinaciju u cijeloj Švicarskoj od 25. marta 2004). Istom cilju teži i međukantonalni sporazum o harmonizaciji obaveznog školovanja jer se kantoni potpisnici obavezuju na pružanje organizacijske podrške religijski i politički neutralno uređenim kursevima maternjeg jezika i kulture (HSK) (vidi Interkantonalni sporazum o harmonizaciji obaveznog školovanja (HarmoS) od 14. juna 2007). Savez od 2011. godine u okviru Zakona o jeziku podržava projekte iz nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) (vidi Savezni zakon o nacionalnim jezicima i sporazumijevanju između jezičkih zajednica (Zakon o jeziku, SpG) od 5. oktobra 2007. godine, kao i Uredbu o nacionalnim jezicima i sporazumijevanju između jezičkih zajednica (Uredba o jezicima, SpV) od 4., juna 2010. godine).

Pravne osnove u Kantonu Cirih

U Kantonu Cirih je nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) pravno regulirana Zakonom o osnovnom školstvu i Uredbom o osnovnom školstvu:

Zakon o osnovnom školstvu od 7. februara 2005.

§ 15.

- 1 Direkcija može priznati kurseve maternjeg jezika i kulture (HSK) koje nude vanškolske ustanove.
- 2 Uredba regulira pretpostavke za priznavanje i njegove posljedice.

Uredba o osnovnom školstvu od 28. juna 2006.

§ 13.

- 1 Učenici i učenice stranog govornog područja proširuju na kursevima maternjeg jezika i kulture (HSK) znanje svog prvočitno naučenog jezika i znanja o kulturi svoje zemlje porijekla.
- 2 Organizatori kurseva su ambasade ili konzulati zemalja porijekla. Direkcija za školstvo može priznati i kurseve drugih ustanova.
- 3 Kursevi se priznaju onda kada odgovaraju Okvirnom nastavnom planu koji je donio Prosvjetni savjet i kada su politički i konfesionalno neutralni i neprofitabilni. Kursevi obuhvataju maksimalno četiri lekcije sedmično, na stupnju dječjeg vrtića i 1. razreda primarnog stupnja [Primarstufe] maksimalno dvije lekcije sedmično.
- 4 Nastavno osoblje mora biti sposobljeno za nastavu i raspolažati dovoljnim znanjem njemačkog jezika i posjećivati obavezna usavršavanja.

§ 14.

- 1 Kursevi se, kada je to moguće, održavaju van vremena održavanja nastave.
- 2 Opštine
  - a. kada je to moguće stavljuju besplatno na raspolažanje pogodne prostorije,
  - b. oslobađaju učenice i učenike redovne nastave tokom maksimalno dvije lekcije sedmično, ukoliko se kursevi održavaju za vrijeme nastave,
  - c. prijavljuju Direkciji za školstvo nepravilnosti prilikom sprovođenja kurseva.
- 3 Ocjene sa kursa se upisuju u svjedodžbu.
- 4 Direkcija za školstvo regulira postupak prijavljivanja. Organizacija i sprovođenje kurseva su u pogledu ostalog stvar ustanove, naročito finansiranje, kao i izbor, zapošljavanje i nadzor nad nastavnim osobljem.

Organizacija i sprovođenje nastave u Kantonu Cirih

U nastavku se opisuje praksa nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) u Kantonu Cirih, koja se u Kantonu razvila na osnovu pravnih uvjeta. Teme ovog potpoglavlja su alfabetski poređane.

Priznavanje ustanova

Direkcija za školstvo može priznati kurseve maternjeg jezika i kulture (HSK) vanškolskih ustanova onda kada su ispunjene zakonske norme i interne smjernice. Služba za osnovno školstvo regulira i vodi postupak priznavanja. Ukoliko već postoje priznati kursevi maternjeg jezika i kulture (HSK) na odgovarajućem jeziku, treba kontaktirati postojeću ustanovu i težiti saradnji. Cilj je jedinstvena, široko utemeljena ponuda nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) za svaki jezik.

Da bi se kursevi maternjeg jezika i kulture (HSK) neke ustanove priznali, ona naročito

- mora da osigura da kursevi odgovaraju Okvirnom nastavnom planu za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) i da su politički i konfesionalno neutralni,
- da raspolaže kvalificiranim nastavnim osobljem za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) sa odgovarajućim znanjem njemačkog jezika,
- da ne bude profitabilna,
- da sarađuje sa lokalnim školama i sa Direkcijom za školstvo.

Upis u potvrdu i svjedodžbu

Vidi poglavljje 3, stranica 9

Nadzor

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) je u pedagoškom i personalnom pogledu predmet nadzora ustanova. Ona je u pogledu točaka koje su regulirane Uredbom o osnovnom školstvu predmet nadzora školskog nadzorništva [Schulpfege].

Zadatak je ustanova da kontroliraju sudjelovanje i donose eventualne mjere za polaznike kurseva koji izostaju sa nastave. One školskom nadzorništvu [Schulpfege] na zahtjev odobravaju uvid u kontrolu sudjelovanja i u nastavu. Pravo na uvid ima i nastavno osoblje osnovne škole, koja djecu u cilju pohađanja nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) oslobađa svoje nastave.

Ukoliko se eventualne nepravilnosti ne mogu otkloniti direktno sa nastavnim osobljem koje sudjeluje u nastavi, obavlja se razgovor između nadležnog školskog nadzorništva [Schulpfege] i ustanove. Ukoliko se teže nepravilnosti ne otklone uprkos opomeni, Direkcija za školstvo može na zahtjev školskog nadzorništva [Schulpfege] oduzeti dotičnoj ustanovi ovlaštenje da u okviru osnovne škole sprovodi nastavu za koju postoje prigovori.

Finansiranje

Finansiranje nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) je stvar ustanova. Manji broj školskih opština pruža finansijski doprinos ili same zapošljavaju pojedine nastavnike maternjeg jezika i kulture (HSK). Kod većine ustanova roditelji takođe pružaju doprinos.

Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK)

Izbor i zapošljavanje nastavnog osoblja za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) je stvar ustanova.

Ustanove se staraju za to da je nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) koje počinje obavljati nastavnu djelatnost u kantonu

- pedagoški dovoljno kvalificirano (diploma za rad u nastavi ili ekvivalentno obrazovanje ili odgovarajuće iskustvo i usavršavanje),
- da raspolaže dovoljnim usmenim kompetencijama iz njemačkog jezika (dotično osoblje certifikatom dokazuje da je postiglo nivo B1 Evropskog referentnog okvira za jezike [Europäischer Referenzrahmen]),
- da posjećuje informativnu manifestaciju koju sprovodi Direkcija za školstvo (Služba za osnovno školstvo),
- da posjećuje uvodni modul, koji po nalogu Direkcije za školstvo nudi Pedagoška visoka škola Cirih.

Ukoliko neki nastavnik maternjeg jezika i kulture (HSK) ne ispunjava navedene pretpostavke, Direkcija za školstvo će od nadležne ustanove zatražiti poduzimanje mjera u cilju korekcije. Direkcija za školstvo može u slučaju potrebe tom nastavniku maternjeg jezika i kulture (HSK) oduzeti odobrenje za držanje kantonalno priznatih kurseva maternjeg jezika i kulture (HSK).

Za nastavnu djelatnost nastavnog osoblja za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) je od koristi kada se ono može upoznati sa ovdašnjim školskim prilikama. Zbog toga se ustanovama preporučuje da nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) ne zamjenjuje već nakon nekoliko godina (bez «principa rotacije»).

Informacija i prijava

Kako pojedinačne ustanove, tako i lokalne škole i Služba za osnovno školstvo informiraju dotičnu djecu odnosno njihove roditelje o postojećoj ponudi za održavanje nastave. Nastava se može pohađati od dječjeg vrtića ili od nekog kasnijeg trenutka, ovisno o ponudi za određeni jezik.

Nastavno osoblje osnovne škole dijeli roditeljima u januaru formular za prijavu.

Roditelji svoje dijete prijavljuju direktno osobi koja koordinira kurseve maternjeg jezika i kulture (HSK) određene ustanove. Ustanove roditelje pravovremeno i direktno informiraju o konkretnoj nastavi (vremena, mjesta, nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture), odnosno o njenom eventualnom neodržavanju. Nastava načelno počinje početkom školske godine. Prijava obavezuje na redovno pohađanje i važi do odjave od strane roditelja odnosno do kraja obaveznog školovanja.

Nastavna sredstva i nastavni materijali

Nabavljanje nastavnih sredstava je zadatak ustanova.

Školskim opštinama se preporučuje da nastavnom osoblju za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) besplatno stave na raspolaganje tehnička nastavna sredstva (aparat za fotokopiranje i, ukoliko postoji, beamer/vizualizator, kompjuter, pristup internetu i drugo), kao i nastavni materijal (kredu, sveske, papir i slično).

Vreme održavanja nastave i nastavne prostorije

Učenice i učenici nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) na stupnju dječjeg vrtića i u 1. razredu primarnog stupnja pohađaju tokom maksimalno dvije lekcije, u narednim razredima tokom maksimalno četiri lekcije sedmično. Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) se, kada je to moguće, održava u vrijeme redovnog rasporeda časova (8 do 12 sati, 13:30 do 17 časova). Može se održavati maksimalno dvije lekcije i umjesto redovne nastave. U tom slučaju se dotična djeca oslobađaju odgovarajuće nastave.

Ustanove uvijek u proljeće pitaju zvaničnike lokalne škole za školski prostor i navode željeno vrijeme održavanja nastave. Definitivna vremena se utvrđuju nakon dogovora između ustanova i lokalnih zvaničnika.

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) se načelno održava u prostorijama javne osnovne škole, po mogućnosti u blizini mjesta stanovanja djece. Školske opštine u tu svrhu stavljuju po mogućnosti besplatno na raspolaganje pogodne školske prostorije. Osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) stara se za poštovanje kućnog reda.

Ustanove na početku školske godine lokalne zvaničnike određene škole informiraju o definitivnoj organizaciji nastave (razredi, vremena, prostorije, nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture). Ustanove ove informacije dostavljaju i Službi za osnovno školstvo, kojoj ovi podaci služe za to da informira o nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) i da pruži podršku njenoj koordinaciji.

Saradnja između nastavnog osoblja za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) i lokalne škole

Nastavnom osoblju osnovne škole i nastavnom osoblju za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) preporučuje se da uspostave kontakt. Školske uprave pozivaju u tom smislu nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) na školske konferencije koje se bave temama od obostranog interesa. One nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) mogu ponekad pozvati na sastanak u cilju razmjene mišljenja, na primjer jednom godišnje. Cilj takvih sastanaka može biti međusobno upoznavanje, razmjena znanja i iskustava ili razgovor o zajedničkim pitanjima.

Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) je ponuda u okviru osnovne škole. Korisno je kada nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) sudjeluje u školskim aktivnostima i u procesima razvoja škole. Naročito škole sa visokim udjelom dvojezične ili višejezične djece profitiraju od institucionalizirane saradnje. To može značiti da se pojedinačna djeca zajednički podstiču na to da realiziraju višejezične i *transkulturne* projekte učenja ili da se roditelji zajednički informiraju i savjetuju. Od ove saradnje može profitirati ne samo nastavno osoblje redovnih razreda, već i stručno osoblje osnovne škole, kao na primjer nastavno osoblje za njemački kao drugi jezik (DaZ). Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) koje je odgovarajuće kvalificirano

uspješno se angažira u *transkulturnom* prevođenju i posredovanju. Vrlo je korisno da se nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) uključi kod ocjenjivanja koja se tiču učenika i učenica kojima drži nastavu: kod ocjenjivanja učenja, kod školskih razgovora o situaciji pojedine učenice / pojedinog učenika, kod odluka o daljem školovanju.

Služba za osnovno školstvo preporučuje školama sa visokim udjelom dvojezične ili višejezične djece da nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) posmatraju kao dio unaprjeđivanja jezika i da je integriraju u lokalni školski program.

Podržavanje saradnje na relaciji škola - roditelji

Saradnja između škole i roditelja načelno ima veliki uticaj na učenje i školski uspjeh djece i omladine. Na uspjeh u učenju pozitivno djeluje kada je nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) u redovnom kontaktu sa roditeljima, kada iste informira o dešavanju u školi i sa njima razgovara o tome kako mogu svojoj djeci pružiti podršku prilikom učenja.

Nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) može pružiti podršku nastavnom osoblju osnovne škole u saradnji sa roditeljima. Ono na primjer sarađuje u realizaciji manifestacija ili prevodi prilikom pojedinačnih razgovora. Pri tome se može angažirati i kod *transkulturnog* posredovanja, što zahtijeva dobro poznавanje dva jezika i školskih sistema. Takve usluge se pružaju u dogovoru sa nastavnim osobljem i školskim organima.

Saradnja sa školskim nadzorništvom [Schulpflege]

Lokalni školski organi doprinose tome da se nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) može odvijati u dobrom uvjetima u okviru osnovne škole. Njima se preporučuje da u slučaju potrebe za koordinaciju u opštini ili školskoj jedinici angažiraju nadležnu osobu. Njena je dužnost da se na vrijeme dogovara u vezi sa uređivanjem rasporeda časova i potreba za prostorijama i da unaprjeđuje saradnju.

Saradnja i koordinacija na kantonalm nivou

Služba za osnovno školstvo je kod Direkcije za školstvo nadležna za koordinaciju nastave maternjeg jezika i kulture (HSK) i pružanje administrativne podrške. Kod ponuđača svaka ustanova određuje jednu osobu koja je odgovorna za koordinaciju na lokalnom i kantonalm nivou i koja sarađuje sa Službom za osnovno školstvo.

Dva tijela se staraju za to da se razmjenjuju važne informacije, razjašnjavaju koncepcijska i organizacijska pitanja, kao i da se razgovara o pedagoškim aspektima. To su «Konferencija o nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK)» i

«Odbor Konferencije o nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK)». Na Konferenciji o nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) zastupljene su ustanove, kao i predstavnici redovnih struktura (po jedan predstavnik nastavnog osoblja, školskih uprava, nastavnog osoblja za njemački kao drugi jezik (DaZ) i školskih predsjedništava). Na sjednici Odbora Konferencije o nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) sudjeluje osim toga i Pedagoška visoka škola Cirih, koja po nalogu Direkcije za školstvo sprovodi usavršavanja za nastavno osoblje za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK). U Odboru Konferencije o nastavi maternjeg jezika i kulture (HSK) sjede izabrane zastupnice i izabrani zastupnici ustanova za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK).

Ustanove za nastavu maternjeg jezika i kulture (HSK) redovno podnose izvještaj o svojoj djelatnosti Službi za osnovno školstvo. One u tu svrhu odgovaraju na specifična pitanja i podnose svoje nastavne planove i druge dokumente koji su prevedeni na njemački jezik.

Dodatak II: Stupnjevi i teme – Pregled

Ovaj spisak tema zamišljen je kao podrška za planiranje i osmišljavanje nastave. On daje pregled o tome koje se teme mogu obrađivati na određenom školskom stupnju nastave maternjeg jezika i kulture (HSK). Obuhvata veoma mnogo predloga tema. Nastavno osoblje s obzirom na ograničen broj lekcija mora napraviti izbor.

Teme su takođe dio Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21] i obrađuju se u redovnom razredu osnovne škole. Područje kompetencija Nastavnog plana 21 [Lehrplan 21] linkom je povezano sa odgovarajućim temama u sledećem spisku

Tema

Ja i drugi – živeti zajedno

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.10](#) | [RKE.1](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Ciklus 1

- Upoznavanje; pozdravljanje, predstavljanje drugima
- Forme ophođenja i pravila pristojnosti;
Dječji vrtić / škola: pravila, postupci i norme, rituali
- Činiti ili doživjeti nešto zajedno sa drugima; Prijateljstvo; svađa; što već mogu činiti sam/sama

Ciklus 2

- Različite grupe i kulture: ista i različita pravila i iste i različite vrijednosti, međusobni respekt i uzajamno priznavanje, konflikti i strategije za rješavanje
- Ko sam ja: što me čini, gdje pripadam
- Uloge polova: dječak– djevojčica
- Dječja prava

Ciklus 3

- Individua i grupa, pripadanje i svijest o nepripadanju
- Zajednički život većina i manjina: rasizam, aktuelne debate i događaji
- Uzori i idoli: iz sporta, nauke, kulture i istorije
- Odnosi sa vlastitim i drugim polom (i kulturološko specifična očekivanja)
- Ljudska prava

Tema

Porodica

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.10](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Ciklus 1

- Moja porodica i rodbina; Pravila i norme u porodici

Ciklus 2

- Podjela posla i zadataka u porodici
- Istorija moje porodice: generacije i porodično stablo
- Različiti oblici porodice

Ciklus 3

- Uloge članova porodice: promjena tokom vremena, kulturološke razlike
- Moje (vlastito) shvatanje uloga
- Funkcije i oblici porodice ovisno o istoriji i kulturi
- Vlasite vrijednosti; etika

Tema

Igra i slobodno vrijeme

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.10](#) | [RKE.5](#)

Ciklus 1

- Igra: jedni s drugima, na različitim mjestima, različitim igračkama; moderne i tradicionalne igre i igračke
- Slobodno vrijeme i hobiji
- Oruđa i sredstva za rad

Ciklus 2

- Odmaranje i opuštanje
- Osmišljavanje slobodnog vremena; sport; vršnjačka grupa; klubovi
- Postupanje s digitalnim i drugim medijima
- Reklama

Ciklus 3

- Odmaranje i opuštanje
- Osmišljavanje slobodnog vremena; omladinski centar; maloljetničke kulture (muzika, jezik); vršnjačka grupa; klubovi
- Postupanje s digitalnim i drugim medijima
- Reklama

Tema

Stanovanje, smještaj i grad

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.8](#) | [RZG.3](#) | [RZG.4](#)

Ciklus 1

- Okruženje u dječjem vrtiću / u školi
- Naš stan / naša kuća i okruženje

Ciklus 2

- Kuće i stanovanje

Ciklus 3

- Stanovanje i stilovi gradnje; istorijski razvoji

Tema

Svečanosti, običaji i mode

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.7](#) | [RZG.2](#)

Ciklus 1

- Rođendan i druge važne svečanosti, različite vrste svečanosti
- Odjeća i različita odjeća prema povodu

Ciklus 2

- Različito slavljenje svečanosti; religijske tradicije
- Odjevne mode tokom vremena; profesionalna odjeća, odjeća i uloga / status, markirani proizvodi

Ciklus 3

- Kultura izlazaka i zabave
- Moda i rituali kroz istoriju

Tema

Zdravlje i ishrana

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[**NMG.1 | NT.7**](#)

Ciklus 1

- Moje tijelo i čovjekovo tijelo: njegovi dijelovi, moj tjelesni integritet i tjelesni integritet drugih; pet čula
- Higijena
- Ljekarska njega
- Zdrava hrana i piće, prehrambene navike

Ciklus 2

- Zdravlje i bolest; zdrav način života
- Odakle dolaze namirnice, povrće i voće ovisno o godišnjem dobu

Ciklus 3

- Sport, ovisnost
- Prehrana; različite kulture prehrane ovisno o kulturi, istoriji i miljeu
-

Tema

Geografija

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[**NMG.8**](#)

Ciklus 1

- Geografski nazivi iz iskustva djece (mjesto stanovanja, zemlje porijekla, Švicarska, susjedna zemlja itd.); pojmovi za orientaciju u prostoru
- Moja zemlja porijekla: Pregled geografije, klime

Ciklus 2

- Važne vode, brda i gradovi u zemljama porijekla

Ciklus 3

- Geografske karakteristike regiona zemalja porijekla

Tema

Prroda i tehnika

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.2](#) | [NMG.3](#) | [NMG.4](#) | [NT.1](#) | [NT.2](#) | [NT.8](#) | [NT.9](#)

Ciklus 1

- Životinje; domaće životinje; životinje i biljke; šuma
- Plodovi i povrće; četiri elementa
- Godišnja doba i promjene u prirodi
- Pojmovi o vremenu (godina, mjesec, sedmica, dan, sat, veče, podne, juče, danas, sutra itd.), vrijeme u satima
- Uređaji u domaćinstvu
- Sredstva za kretanje koja koriste sama djeca (bicikl, skejtboard, trotinet itd.)

Ciklus 2

- Vrste životinja i biljaka
- Prehrambeni lanac
- Vrijeme i vremenska prognoza
- Zaštita okoline, ekološke katastrofe
- Digitalne igračke i komunikacijski uređaji

Ciklus 3

- Ekologija, ugrožavanje i zaštita okoline (između ostalog recikliranje i uklanjanje otpada)
- Aktuelne debate iz nauke (eksperimenti na životinjama, istraživanje gena itd.)
- Digitalne igračke i komunikacijski uređaji

Tema

Literatura i umjetnost

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[Jezici](#)

Ciklus 1

- Pjesme, rime i stihovi; bajke; slikovnice
- Boje; filmovi
- Samostalno oblikovanje djela i razgovor sa drugima o tome

Ciklus 2

- Pjesme, mitovi i legende, basne, pjesme; interkulturalna biblioteka
- Filmovi

Ciklus 3

- Primjeri klasične i moderne literature
- Filmovi
- Likovna umjetnost, muzika i druga područja umjetnosti; umjetnici i umjetnice

Tema

Prošlost i istorija

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.9](#) | [RZG.6](#) | [RZG.7](#) | [RZG.8](#) | [RKE.4](#)

Ciklus 1

- «Kada sam bio/bila mali/mala»
- Razlike nekad – danas
- Osobni doživljaji u zemljama porijekla putovanja, raspusti

Ciklus 2

- Istorija moje porodice; migracija
- Istorija zemalja porijekla: Važni događaji, mitovi o nastanku

Ciklus 3

- Moja biografija (na primjer u vezi sa učenjem ili jezicima)
- Aktuelni socijalni i politički razvoji u zemljama porijekla
- Religije i pogledi na svijet
- Političko obrazovanje (između ostalog izbori i glasanje)

Tema

Svijet rada i obrazovanje

Povezivanje teme sa Nastavnim planom 21 [Lehrplan 21]:

[NMG.6](#) | [WAH.1](#) | [WAH.2](#) | [WAH.3](#)

Ciklus 1

- Zanimanja osoba iz osobnog okruženja; zanimanja u školi i u javnosti (ugostiteljstvo, policija, bolnica, prodaja itd.)

Ciklus 2

- Željeno zanimanje, primjerne ličnosti iz različitih grana zanimanja
- Značaj obrazovanja i rada

Ciklus 3

- Izbor zanimanja i prelazak u svijet zanimanja ili dalje školovanje u Švicarskoj i u zemljama porijekla:
Zanimanja i pretpostavke, razlike između zemalja
- Zanimanje i identitet: korištenje vlastitih jezičkih i transkulturnih kompetencija; pitanja specifična za polove
- Privreda: različiti sektori, istorijski razvoj, nezaposlenost, sindikati

Dodatak III: Literatura

Ovaj dodatak obuhvata literaturu pomenutu u tekstu. Širi izbor materijala, literature i drugih izvora o unaprjeđivanju probitno naučenog jezika i višejezičnosti mogu se pronaći na internet stranici Službe za osnovno obrazovanje. www.zh.ch/hsk

Odjeljenje za međunarodni razvoj obrazovanja (International Projects in Education) Pedagoške visoke škole (Pädagogische Hochschule, PH) Ciroh (2018.): Materijali za nastavu jezika zemlje porijekla; postupanje s dijalektom i standardnim jezikom, Ciroh Pedagoška visoka škola Ciroh

Direkcija za školstvo Kantona Ciroh (2017.): Nastavni plan za osnovnu školu Kantona Ciroh.

Giudici, Anja i Bühlmann, Regina (2014.): Nastava maternjeg jezika i kulture (HSK) Izbor dobre prakse u Švicarskoj, Bern: Generalni sekretarijat EDK.

